KESKI-POHJANMAAN LIITTO
MELLERSTA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND

KESKI-POHJANMAAN SELVIYTYMINEN KORONAVIRUSTILANTEEN HAITALLISISTA VAIKUTUKSISTA

LOPPURAPORTTI

KESKI-POHJANMAAN LIITTO

16.12.2020 (ID 11204)

Sisällys

Esipuhe ... 3

1 Johdanto ... 5

2 Koronapandemian vaikutusten ja hoidon tilannekuva Keski-Pohjanmaalla ... 6

2.1 Koronapandemian vaikutukset Keski-Pohjanmaalla ... 6

2.1.1 Vaikutukset yritystoimintaan ... 6

2.1.2 Vaikutukset vientiin ... 6

2.1.3 Vaikutukset työllisyyteen, työttömyyteen ja osaavan työvoiman saatavuuteen ... 7

2.1.4 Vaikutukset Keski-Pohjanmaan kuntien kuntatalouteen ... 7

2.1.5 Vaikutukset Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon ... 7

2.2 Keski-Pohjanmaan toipuminen koronaviruspandemian haitallisista vaikutuksista ... 8

2.2.1 Taloudellisesta lamasta toipuminen ... 8

2.2.2 Murrokset uuden kasvun moottoreina ... 9

2.2.3 Verkostot avaimena uudenlaiseen toimintaan ... 11

2.2.4 Julkisen sektorin kriisivalmiuden kasvattaminen ... 11

3 Toipumisen skenaarioita ja hybridistrategia ... 13

3.1 Toipumisen skenaarioita ... 13

3.1.1 Uutta kasvua tavara- ja palveluviennistä ... 13

3.1.2 Perusrakenteet kuntoon ... 13

3.1.3 Paikallisuutta ja tuontienergian korvaamista ... 14

3.1.4 Pysyvää epävakautta ... 14

3.2 Keski-Pohjanmaan koronasta toipumisen hybridistrategia ... 15

3.2.1 Hybridistrategia yhdistää kaksi lähestymistapaa ... 15

3.2.2 Olemassa olevan toiminnan kehittäminen ... 15

3.2.3 Suuriin haasteisiin vastaaminen sekä järjestelmämuutoksen tukeminen ... 16

3.3 Hybridistrategian toteuttamisen toimintalinjat ... 16

3.3.1 Vihreä kasvu ... 16

3.3.2 Digitalisaatio ... 17

3.3.3 Yritysten kilpailukyvyn kehittäminen ... 18

3.3.4 Tietoperustainen osaamis- ja innovaatiojärjestelmän kehittäminen ... 18

3.3.5 Alueen veto- ja pitovoiman kehittäminen ... 19

3.3.6 Investointien tukeminen, infrastruktuurin kehittäminen ja saavutettavuuden parantaminen ... 19

4 Maakunnan elpymisen toimeenpano ja palautumisen painopisteet ... 21

4.1 Maakunnan elinvoimaisen yrityskentän kehittäminen ja kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen ... 22

4.2 Osaavalla työvoimalla ja TKI-toiminnalla Suomi takaisin kestävän kasvun uralle 23
4.3 Vihreä siirtymä tukemaan talouden rakennemuutosta 25
4.4 Saavutettavuus ja julkiset hankinnat 26
5 Yhteenveto 29
Kirjallisuus 31
Liitteet 32

Esipuhe

Koronavirustilanteella (COVID-19) on keväästä 2020 lähtien ollut merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia sekä globaalilla tasolla että Suomessa. Maakunnat ja aluetaloudet ovat ottaneet kovasti iskuja ihmisten terveyteen ja koko yhteiskuntaan kohdistuvien haitallisten vaikutusten vuoksi. Haitallisten vaikutusten mittaluokka riippuu pitkälti siitä, kuinka pitkään vaikutukset maahamme kohdistuvat. Kesän 2020 aikana epidemiatilanne helpottui, mutta alkusyksystä tapahtunut pandemian toisen aallon voimakas leviäminen haittaa vielä pitkään yhteiskuntamme ja elinkeinoelämämme toimivuutta. Pandemialla on ollut ja tulee olemaan sekä lyhytaikaisia että pidempiaikaisia rakenteellisia muutosvaikutuksia maakuntaamme. Keski-Pohjanmaan maakunta tarvitsee suunnitelman siihen, miten pandemian lyhyt- ja pitkäaikaisiin haitallisiin vaikutuksiin vastataan sekä siihen, miten pandemiakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus tulee lyhyellä ja pitkällä aikavälillä toteuttaa.

Kriisin akuutin vaiheen jälkeen toteutettavan jälkihoidon tavoitteena on tukea maakunnan turvallista palautumista, estää kriisin pitkäaikaisten haittavaikutusten syntymistä ja vahvistaa luottamusta. Tämä edesauttaa myös talouden uudelleen käynnistymistä. Jälkihoitotoimia ja niiden aikataulutusta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon, että pandemiakriisi voi jatkua eri muodoissa vielä pitkään, jopa vuosia ja jälkihoidon tarpeet ulottavat vaikutukset maakunnan eri rakenteisiin laajasti.

Tässä maakunnallisessa koronapandemian selviytymissuunnitelman loppuraportissa esitetään millä toimenpidekokonaisuuksilla ja millä aikataululla maakunnan yritysten ja elinkeinoelämän palautuminen kriisistä sekä kuntien julkisen talouden kestävyys turvataan kriisin jälkeen sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla.

Valtiojohdon toimenpiteet ja tuki maakunnille pandemiakriisistä selviämiseksi ovat aivan oleellisia ja välttämättömiä myös jatkossa. Oikein ajoitetuilla ja nopeasti toimeenpantavilla tukitoimilla voidaan merkittävästi lyhentää Keski-Pohjanmaan maakunnan kriisistä toipumisen aikaa ja rakentaa uutta tulevaisuutta maakunnan hyvinvoinnille. Rakenteellisilla uudistuksilla voidaan parantaa yritysten kasvun edellytyksiä, lisätä työllisyyttä, vahvistaa talouskasvun edellytyksiä sekä kasvattaa julkisen hallinnon tuottavuutta.

Koronapandemialla on ollut tähän mennessä suuria yhteiskunnallisia vaikutuksia ja merkittävä osa haasteista on vielä edessä. Maakunnallista pitkäjänteistä selviytymissuunnitelmaa ja strategiaa toteuttamalla voidaan edistää Keski-Pohjanmaan maakunnan pitkän aikavälin tavoitteita sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävän yhteiskunnan rakentamiseksi, jolloin kriisistä ulos tulee entistäkin vahvempi yhteiskunta. Paluuta koronapandemiaa edeltävään aikaan ei siten ole.

Suunnitelman luvussa 2 selvitetään COVID-19-pandemian vaikutuksia Keski-Pohjanmaalla sekä tunnistetaan ja analysoidaan maakunnan kehittämisen kannalta tärkeitä teemoja ja lähestymistapoja koronavirustilanteen haitallisten vaikutusten torjumiseksi maakunnassa. Luvussa 4 ovat esitettyinä kehittämisen painopistealat ja sisällöt uuden, koronavirustilanteen jälkeen syntyvän kasvun luomiseksi. Suunnitelmassa esitetyt elpymis- ja palautumistoimenpiteet painottuvat työttömyyden hallintaan, osaavan työvoiman saatavuuteen, kasvua tuottaviin TKI-toimenpiteisiin, kasvua tukeviin julkisiin hankintoihin sekä digitaalisuuden ja uusiutuvan energian lisäämiseen.

Haluan lausua mitä parhaimmat kiitokset Keski-Pohjanmaan koronatilanteen elinkeinoelämään ulottuvien vaikutusten arvioinnin ja tarvittavien toimenpiteiden tunnistamisen työryhmälle, joka on uutterasti jaksanut kokoontua maaliskuun puolesta välin kahden viikon välein aina näihin päiviin saakka tarkastelemaan alueemme tilannekuvaa ja tunnistamaan tarvittavia toimenpiteitä koronavirustilanteen negatiivisten vaikutusten vähentämiseksi maakuntaamme. Samoin haluan lausua kiitokset Kokkolan Yliopistokeskus

Chydeniuksen tutkijoille Jouni Kaipaiselle ja Olli Rosenqvistille hyvästä selvitystyöstä hankkeessamme sekä kunnille, elinkeinoelämän edustajille, oppilaitoksille ja kolmannen sektorin toimijoille rakentavasta kritiikistä ja palautteestanne yhteisen selviämispolun rakentamisessa.

Kokkolassa, 16. joulukuuta 2020

Jyrki Kaiponen
Maakuntajohtaja

1 Johdanto

COVID-19-tartuntatautiepidemian ilmaannuttua Suomeen keväällä 2020 Keski-Pohjanmaan liitto kutsui 17.3.2020 koolle maakunnallisen koronaryhmän, jolla pyrittiin tunnistamaan koronapandemian haitallisia vaikutuksia Keski-Pohjanmaan elinkeinoelämään, yrityksiin ja julkiseen hallintoon. Kevään aikana maakunnan liitossa tunnistettiin eri skenaarioita kriisistä palautumiseksi ja käynnistettiin pohdinta tarvittavista toimenpiteistä. Keski-Pohjanmaan liiton perustama, maakunnan koronatilanteen elinkeinoelämään ulottuvien vaikutusten arviointiin ja tarvittavien toimenpiteiden tunnistamiseen keskittyvä työryhmä on keväästä 2020 lähtien kokoontunut kahden viikon välein tarkastelemaan tilannekuvaa ja tunnistamaan tarvittavia toimenpiteitä.

Koronaan varautumisen tueksi Keski-Pohjanmaan liitto julisti 11.–31.5.2020 haettavaksi AKKE- eli Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukemisen rahoitusta teemaan "Koronavirusepidemian vaikutukset Keski-Pohjanmaalle". Keski-Pohjanmaan liitto ja Jyväskylän yliopiston erillislaitoksena Kokkolassa toimiva Kokkolan yliopistokeskus Chydenius ryhtyivät neuvottelemaan kyseiseen hakuun liittyvästä yhteistyöhankkeesta, jossa selvitettäisiin koronaviruksen aiheuttaman kriisin vaikutuksia Keski-Pohjanmaalla ja hahmotettaisiin selviytymispolkua kriisistä toipumiseksi. Hanke sai nimekseen "Koronapandemian vaikutukset Keski-Pohjanmaalle (Korona-Exit-KP)" ja sille myönnettiin rahoitus 30.6.2020.

Keski-Pohjanmaan liiton ja Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen yhteistyö Korona-Exit-KP-hankkeessa muotoutui sellaiseksi, että yliopistokeskuksen tutkijat tekivät koronan vaikutuksia ja kriisistä toipumista koskevat perusselvitykset, jotka he myös kiteyttivät maakunnan liiton koronaselviytymissuunnitelman perustaksi. Keski-Pohjanmaan liiton tehtäviksi hankkeessa muotoutuivat yliopistokeskuksen perusselvitysten ja niitä koskevan tiivistelmän täydentäminen koronakriisistä toipumiseen tarvittavilla konkreettisilla toimenpiteillä. Hankkeessa toteutetulla työnjaolla tavoiteltiin uudenlaista, tutkimusavusteista alueellisen kehittämissuunnittelun toimintamallia. Hankkeessa tuotettuihin väli- ja loppuraportteihin pyydettiin ja saatiin kommentteja paitsi edellä mainituilta asiantuntijaryhmältä ja ohjausryhmältä myös Keski-Pohjanmaan liiton koordinoimalta maakunnan kuntajohtajien ryhmältä.

Pohjatekstien kirjoittamisesta selviytymissuunnitelman lukuihin 1–2 ovat vastanneet Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen yliopistotutkijat Jouni Kaipainen ja Olli Rosenqvist. Lukujen 4 ja 5 kirjoittamisesta puolestaan ovat vastanneet Keski-Pohjanmaan liiton kehittämispäällikkö Teemu Räihä yhteistyössä maakuntajohtaja Jyrki Kaiposen kanssa. Luvun 3 sisältöjä ovat tuottaneet sekä edellä mainitut tutkijat että Keski-Pohjanmaan liiton asiantuntijat.

2 Koronapandemian vaikutusten ja hoidon tilannekuva Keski-Pohjanmaalla

2.1 Koronapandemian vaikutukset Keski-Pohjanmaalla

2.1.1 Vaikutukset yritystoimintaan

Toistaiseksi Suomi on selvinnyt pandemiasta selvästi vähemmin vaurioin kuin muut EU-maat, Iso-Britannia ja Yhdysvallat. Keski-Pohjanmaa on selvinnyt kriisistä vähemmin vaurioin kuin Suomen palveluvaltaiset kaupunkiseudut. Tämä ei silti tarkoita, etteikö maakunnasta löydy koronasta kärsineitä. Turkistarhaus ja yksityiset palvelut (kuten hierojat, kampaajat, koirahoitolat, linja-autot ja taksit, kivijalkakaupat, ravintolat ja hotellit) ovat olleet vaikeuksissa. Yksinyrittäjät saavat toki valtion tukea kertakorvauksena ja heillä on mahdollisuus hakea työttömyyskorvausta, mutta suuri osa mikroyrittäjistä vain kiristää vyötä asiakkaiden käyntien vähetessä. Toimialojen sisältä löytyy erilaisia kehityskulkuja: kaupunkien perinteiset kauppakadut ja kauppakeskukset ovat kärsineet, kun taas päivittäistavarakauppa ja (ainakin paikoittain) rautakauppa ovat voittaneet.

Kotitaloudet ovat säästäneet, kun ulkomaanmatkat ja ravintolaillat ovat jäänet pois. Pitkällä tähtäyksellä nämä rahat käytetään ehkä kestokulutushyödykkeiden ostamiseen, mutta patojen murtumista saadaan yrityksissä odotella siihen saakka, että ihmiset uskovat pahimman olevan takana.

Kotimaan matkailusta ei ole ollut paikkaamaan ulkomaisten matkailijoiden yöpymisiä sen paremmin koko maassa kuin Keski-Pohjanmaallakaan. Suomalaisten ulkomaanmatkojen peruuntuminen ei ole mitenkään suoraviivaisesti muuntunut suuremmaksi yöpymiseksi kotimaassa. Hotellien romahduksen voi ymmärtää, mutta maksullinen majoitus edes edullisempina vaihtoehtoina ei ole useimmille kelvannut. Ilmeisesti kotoilu on vetänyt pidemmän korren useimmissa perheissä, vaikka kesämökit ja vaeltelu ovat voineet jonkin verran saada ihmisiä poistumaan kotisohvalta. Kotioloille häviäminen on huono viesti kotimaan matkailuyrityksille tulevia vuosia ajatellen, sillä matkustusrajoitusten purkautumisen voi ennustaa lisäävän turismia ulkomaisiin rantakohteisiin sitä mukaan, kun erilaiset ryhmät tuntevat taas kaukokohteisiin lentämisen turvalliseksi. Kotimaan ja Keski-Pohjanmaan matkailutoimijoiden on löydettävä uudenlaisia matkailutuotteita, jotta ne saavat takaisin edes tänä vuonna menetetyt kotimaan matkailijat.

2.1.2 Vaikutukset vientiin

Keski-Pohjanmaa on tavaraviennin suurvalta maakuntien joukossa. Toistaiseksi maakunnan suurteollisuuden tuotteita on mennyt entiseen tahtiin. Pk-yrityksistä erityisesti veneteollisuudella on ollut kiireistä, mutta tähän vaikuttaa myös kotimaan kysynnän vilkkaus.

Koronapandemian takia palveluvienti on ottanut takapakkia, mutta sitä ei saa unohtaa. Palveluvienti kasvaa globaalisti ja Suomessa, joten Keski-Pohjanmaan on saatava jalansijaa myös tieto- ja viestintäpalvelujen, liiketoiminnan kehittämisen ja teollisten ratkaisujen toimittajana. Tuotteita myymällä avataan peli, mutta tämän jälkeen tulevat asennukset, huollot ja kehittämistyöt.

2.1.3 Vaikutukset työllisyyteen, työttömyyteen ja osaavan työvoiman saatavuuteen

Korona on lisännyt työttömyyttä. Jatkossa tavoitteeksi on asetettava aluksi työllisyyden palauttaminen koronaa edeltäneelle tasolle. Kun tämä taso on saavutettu, on tavoiteltava työllisyysasteen kasvattamista entisestään. Korona on vaikuttanut ammattiryhmistä erityisesti palvelu- ja myyntityöntekijöiden ja erilaisia avustavia töitä tekevien työllisyystilanteen heikentymiseen. Toimialoista työllistämisen näkökulmasta eniten ovat kärsineet matkailu-, majoitus-, ravitsemis-, kulttuuri-, virkistys-, viihde-, liikenne- ja työllistämistoimialat.

Matkustusrajoitusten ja yleisen taantuman myötä korona on hieman pahentanut osaavan työvoiman puutetta, mutta pääasiassa työvoimapulaa voidaan pitää Keski-Pohjanmaan rakenteellisena ongelmana. Mietittäessä osaavaa työvoimaa koskevan pulan ratkaisemista, katse tulee kohdistaa alueen veto- ja pitovoimaisuuteen: onko alue sen arvoinen, että ulkopuolisten kannattaa tänne muuttaa. Korkeakoulutukseen perustuvan osaamisen arvostusta ja hyödyntämistä tulee edistää, jotta alueelle voi tulevaisuudessakin syntyä kilpailukykyistä yritystoimintaa. Myös lähitulevaisuudessa toteutuviksi toivottujen elinkeinollisten suurhankkeiden, kuten kaivostoiminnan ja akkuteollisuuden käynnistämisen tueksi tarvitaan proaktiivista koulutustoimintaa näiden uusien toimialojen henkilöstön saatavuuden varmistamiseksi. Parasta työllisyyden hoitoa alueella on se, että saadaan kehitettyä olemassa olevan yritystoiminnan kilpailukykyä ja että saadaan synnytettyä uutta kilpailukykyistä yritystoimintaa.

Viimeisimpiä kuukausia koskevien tilastojen valossa koronan vaikutukset työllisyyteen ja työttömyyteen näyttäisivät olevan pienenemässä. Ilmassa on kuitenkin ennusmerkkejä koronan toisen aallon ilmaantumisesta myös Suomeen ja Keski-Pohjanmaalle syksyn 2020 kuluessa. Työ- ja elinkeinoministeriön (2020: 20) ennusteen mukaan työttömien määrä pienenee Suomessa lokakuuhun 2020 saakka, jonka jälkeen se alkaa taas kasvaa. Koronan toisen ja mahdollisen kolmannen aallon vaikutukset työllisyyteen ovat riippuvaisia aaltojen voimakkuudesta. Lisäksi on arvioitu, että koronan vaikutukset teollisuuteen ilmenevät vasta viiveellä – syksyn 2020 tai vasta vuoden 2021 aikana – kun koronaa edeltäneet tilaukset saadaan hoidettua ja kun uusia tilauksia on koronan takia saatu aiempaa vähemmän. Myönteiset uutiset rokotteiden markkinoille tulosta kuitenkin vähentävät tulevaisuuteen liittyvää epävarmuutta ja voivat näin toimia piristysruiskeena taloudelle.

2.1.4 Vaikutukset Keski-Pohjanmaan kuntien kuntatalouteen

Parasta kuntatalouden edistämistoimintaa alue- ja paikallistasolla ovat yhtäältä olemassa olevan yritystoiminnan kilpailukyvyn kehittäminen ja toisaalta uuden, kilpailukykyisen ja kasvavan yritystoiminnan synnyttäminen. Menestyvä yritystoiminta tuottaa kuntatalouden tasapainottamista varten kunnille verotuloja kunnallisveron, yhteisöveron ja kiinteistöveron muodoissa. Tilapäisenä, kuntien elinvoimaa ja myös kuntataloutta elvyttävänä toimenpiteenä koronakriisistä toipumista voidaan edistää myös tukemalla kuntasektorin investointeja.

2.1.5 Vaikutukset Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon

Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveyspalvelukuntayhtymä Soiten selviytymispolussa on pakko erottaa lyhyt, keskipitkä ja pitkä aikaväli. Lyhyt aikaväli kattaa vuoden 2020 loppujakson ja vuodet 2021–2022. Tämän jälkeen avautuu täysin uusi pelikenttä. Sote-uudistukseen liittyvät hallituksen esitykset menevät joulukuussa

2020 eduskunnan käsittelyyn. Edetessään lakinippu siirtää soten ja pelastustoimen kunnilta uusille hyvinvointialueille, jotka aloittavat tämänhetkisten suunnitelmien mukaan 1.1.2023.

Lyhyen aikavälin pelastanevat valtion koronatuet. Valtio tulee antamaan koronahoidoista ns. korvamerkittyjä korvauksia, mutta niiden suuruus on vielä auki. Tämänhetkisen tiedon mukaan koronatuki maksetaan pääosin kapitaatioperusteisesti eli väestömäärään perustuen – kuitenkin tietyllä tavalla täydennettynä koronatestausten sekä tehohoitovuorokausien ja erikoissairaanhoidon hoitovuorokausien määrien perusteella.

Keskipitkällä aikavälillä valtio päättää hyvinvointialueiden rahojen riittävyydestä, sillä alueille ei ole aivan lähivuosina tulossa verotusoikeutta. Soiten menestys riippuu hyvinvointialueiden välisestä kustannusten jaosta. Tämänhetkisten laskelmien mukaan Soitella on tällä hetkellä käytössä valtion rahoitusta 259 miljoonaa euroa, ja jatkossa vastaava summa on 261 miljoonaa euroa (Valtioneuvosto 2020a). Lisärahoitus 2 miljoonaa euroa tekee 26 euroa asukasta kohti, joten mistään dramaattisesta muutoksesta ei ole kyse.

Pitkällä aikavälillä maakunnilla voi olla käytössään maakuntavero, jolloin rahoitus jakautuu valtion ja alueen kesken. Maakunnan taloudellinen menestys takaa veronmaksukyvyn, mutta Keski-Pohjanmaan pärjääminen riippuu myös tuotantopuolen järjestelyiden toimivuudesta.

2.2 Keski-Pohjanmaan toipuminen koronaviruspandemian haitallisista vaikutuksista

2.2.1 Taloudellisesta lamasta toipuminen

Koronan aiheuttaman laman voittaminen on (toivottavasti) lyhyen aikavälin toimintaa. Kaikkien suomalaisten taloustutkimusyksiköiden (Etla, PT, PTT, SP, VM, pankit ym.) viimeisimmät ennusteet ovat myönteisimpiä kuin keväällä ja alkukesästä 2020 annetut. EU-kuluttajien luottamusindikaattori (9/2020) kertoo, että EU-kansalaisten luottamus talouteen kohenee vähin erin, vaikka koronapandemian toista aaltoa ehkä eletäänkin (Eurofound 2020).

Suomalainen lomautusjärjestelmä on ollut yrityksille tehokas tapa sopeuttaa palkkakustannuksia. Automaattiset vakauttajat kuten työttömyyskorvaukset ja sosiaaliturvan tarjoamat turvaverkot ovat osaltaan vaimentaneet suomalaiseen työttömään tai lomautettuun kohdistunutta iskua.

Julkisia hankintoja ja hankkeita voidaan käyttää kysynnän lisäämiseen. Perinteistä lyhytvaikutteista elvyttämistä (työllisyystöitä) parempi vaihtoehto olisi ohjata Keski-Pohjanmaan toimialoja ja toimijoita luomaan jotakin uutta. Selkeintä on koota uudistuspaketteja missioiden ympärille, jolloin niillä on voimaa ja vaikuttavuutta.

Koulutusta on perinteisesti lisätty lama-aikaan. Nyt koulutusta olisi käytettävä strategisesti ja ennakoivasti luomaan niitä taitoja ja kyvykkyyksiä, joita koronanjälkeisessä maailmassa tarvitaan. Missiopohjainen kehittäminen vaatii, että julkinen valta sitoutuu uuden suunnitteluun ja tekemiseen vahvasti. Kun julkinen sektori näyttää hankkeillaan ja hankinnoillaan mallia ja suuntaa, yrityselämä seuraa.

2.2.2 Murrokset uuden kasvun moottoreina

2.2.2.1 Yhteiskunta kehittyy murrosten kautta

Yhteiskunta kehittyy murrosten kautta. Murrokset tapahtuvat yleisten trendien mukaisesti, mutta koronapandemia muokkaa sekä kehityspolun suuntaa että tapahtumisnopeutta tässä ajanhetkessä. Murrokset ovat kerran vauhtiin lähdettyään itseään vahvistavia prosesseja, joiden vaikutukset kasautuvat pitkällä aikavälillä.

2.2.2.2 Vihreä murros

Vihreä murros edellyttää koko yhteiskunnan talouskasvun tarkastelua uudesta näkökulmasta. Jätettynä pärjäämään omillaan markkinat eivät löydä uutta suuntaa. Vaikka ympäristöystävällisyyden merkitys kasvaa niin kuluttajien, sijoittajien kuin yritystenkin parissa, tarvitaan edelleen tukitoimenpiteitä, joilla johdetaan kokeellinen vihreä innovointi kannattavaksi yritystoiminnaksi. Polkuriippuva kehitys kohti vihreää tulevaisuutta syntyy vasta, kun sääntely ja innovointi sulautuvat ohjaamaan tietä. Kestävyysmurros vaatii pitkän aikavälin kärsivällistä rahoittajaa, joka on halukas ottamaan riskejä ja innostamaan esimerkillään muita toimijoita mukaan yhteiseen, toisiaan täydentävään ponnisteluun.

Keski-Pohjanmaalla on hyvät valmiudet ja lähtökohdat vahvistavat trendiä kohti uusiutuvia energialähteitä ja niihin liittyvää liiketoimintaa. Tuulivoimatuotantoa lisätään merkittävästi lähivuosina. Biokaasuun liittyviä kehittämishankkeita on liikkeellä monia, joten on oletettavissa, että niistä syntyy uudenlaisia ratkaisuja yhdyskuntien ja elinkeinoelämän jätteiden ja sivuvirtojen hyödyntämiseen kaupallisesti kannattavasti. Biokaasun käyttö liikennepolttoaineena riippuu kuluttajien mieltymyksistä, valtion liikennepolttoaineiden vero- ja tukipolitiikasta sekä sähköautojen tekniikan ja erityisesti akkujen energiatehokkuuden kehityksestä.

Akkumateriaaleihin liittyvä kaivos- ja jalostustoiminta on käynnistymässä. Tämä kortti kannattaa katsoa loppuun asti. Silti on hyvä tiedostaa, että lupaavuudestaan huolimatta kokonaisuus on riskialtis. Uusia teknologioita ja akkumateriaaleja voi tulla, jolloin maakunnassa valitut toimintatavat joutuvat kovaan testiin.

2.2.2.3 Digitalisaation aiheuttama murros

Digitaalisuuden mahdollisuuksien hyödyntäminen yritysten liiketoiminnassa sekä toimivat laajakaistayhteydet ja muut tietoverkot ovat edellytyksenä elinkeinojen tulevalle kehitykselle. Etätyö on tullut jäädäkseen. Etätyön sosiaalinen hyväksyttävyys kodeissa ja työpaikoilla tukee monipaikkaisuuden kehitystä.

Digitalisaatio tukee kiertotalouden kehittymistä poistamalla sen pahimman esteen – informaation puutteet kierrätettävien jakeiden määrästä ja laadusta. Teollinen symbioosi helpottuu, kun vastaanottaja tietää etukäteen, paljonko sivuvirtaa on milloinkin tulossa. Tehdasta voidaan ajaa pidempiä jaksoja ilman että tuotantoprosessia täytyy kalibroida erilaisten raaka-ainejakeiden ominaisuuksien mukaan. Kun automaattiset sensoriverkot pystyvät analysoimaan suoraan tuotantolinjalta puuhakkeen laadun, raaka-aine voidaan ohjata joko sellun valmistukseen tai polttoon sen puhtauden perusteella.

2.2.2.4 Osaamisen murros

Suomen kansallisessa TKI-tiekartassa (Valtioneuvosto 2020b: 1) linjataan seuraavasti: "Suomen kilpailukyky ja hyvinvointi rakentuvat osaamiselle, tutkimukselle ja innovaatioille. Suomen nousu pandemian aiheuttamasta poikkeustilanteesta ja menestyminen globaalissa kilpailussa edellyttää uuden tiedon tuottamista, yhteiskunnallista hyötyä ja arvonlisää tuovia innovaatioita sekä korkeaa osaamisen tasoa," Uuden tiedon tuottamiseen ja korkeaan osaamisen tasoon päästään tehokkaimmin jatkuvalla kouluttautumisella ja jatkuvalla oppimisella. Jatkossa korkeakoulutetun työvoiman merkitys suomalaisessa työelämässä ja aluekehityksessä tulee korostumaan.

Korkeakoulutetun työvoiman osaamiseen perustuvassa alueiden välisessä kilpailussa Keski-Pohjanmaalla on paljon tehtävää. Tilastokeskuksen sijoittumispalvelun mukaan kaikilla toimialoilla korkeakoulutettujen osuus työllisistä on Keski-Pohjanmaalla pienempi kuin maassa keskimäärin. Korkeakoulutettujen yrittäjien osuus kaikista yrittäjistä on Keski-Pohjanmaalla selvästi pienin Suomen kaikkien maakuntien joukossa. Tällainen työvoiman ja yrittäjien koulutusrakenne vaikeuttaa uuden – osaamiseen, tutkimukseen ja innovaatioihin perustuvan – yritystoiminnan syntymistä maakuntaan. Osittain maakunnan haasteena on korkeakoulutuksen arvostuksen kasvattaminen.

Keski-Pohjanmaalla tarvitaan kansallisia ja kansainvälisiä huippuosaajia erityisesti kehittyvillä aloilla, kuten kemian teollisuus ja akkuteknologiat. Ihmisiä on kuitenkin ollut vaikea saada muuttamaan maakuntaan, ja työikäisten muuttajien nettovirta on vuosikymmeniä ollut tappiollinen. Esimerkiksi Centria-ammattikorkeakoulussa opiskelee runsaasti kansainvälisiä opiskelijoita. Heidät olisi saatava sitoutettua maakuntaan tarjoamalla heille maakunnan yrityksistä ja muista organisaatioista koulutusta vastaavia töitä ja urakehitysmahdollisuuksia. Sosiaalisten verkostojen merkitystä ei pidä aliarvioida. Kansainväliset opiskelijat verkostoineen voivat avata monenlaisia yhteyksiä lupaaviin vientimaihin.

2.2.2.5 Asumisen ja työn organisoitumisen murros

Korona on edistänyt ihmisten kiinnostusta väljää asumista, etätyötä ja monipaikkaista toimintaa kohtaan. Ovatko muutokset pysyviä? Kunnilta ja alueen muilta toimijoilta kaivataan ideoita, resursseja ja rohkeutta muuttaa kriisi mahdollisuudeksi: esimerkkeinä Kokkolan keskustan uudelleenajattelu, taajamien yhteisöllisyyden hyödyntäminen ja maaseudun luontoon liittyvien vahvuuksien kirkastaminen. Teknologian ja infran mahdollistamat toimivat etätyömahdollisuudet voivat myös lisätä maakunnan veto- ja pitovoimaisuutta asuinpaikkana.

Koronapandemian luomaa teknologista ja sosiaalista kokeilua ei kannata hukata, vaan uusia toimintamuotoja ja niiden tarvitsemia oheispalveluja on syytä miettiä etätyökokemusten ollessa tuoreessa muistissa ja henkisen mahdollisuuksien ikkunan ollessa auki. Myöhemmin kun rutiinit ovat palanneet värittömään työelämään, riskienottohalu on paljon vähäisempää.

2.2.2.6 Kulutuksen murros

Korona on kiihdyttänyt meneillään olevaa kulutuksen murrosta. Kaupankäynti siirtyy enenevässä määrin kivijalkakaupoista nettikauppoihin. Ruokaa ei koronan vaikutuksesta osteta entiseen tapaan ravintoloista. Osa kulutuksesta on koitunut elintarvikekauppojen hyödyksi. Korona on lisännyt ihmisten säästämistä.

Säästöt kohdentuvat esimerkiksi kestokulutushyödykkeiden ja asuntojen ostoihin sekä remontointeihin. Nuoret haluavat koronasta huolimatta edelleen juhlia kaupunkien keskustojen yökerhoissa, kun taas keski-ikäiset ja ikääntyneet vetäytyvät osittain koronan vaikutuksesta viettämään aikaa rauhallisemmissa olosuhteissa. Kaiken kaikkiaan korona on kasvattanut yhteisöjen kriisi- ja ympäristötietoisuutta. Nyt on oikea hetki ryhtyä aktiivisesti edistämään vastuullista kuluttamista.

2.2.3 Verkostot avaimena uudenlaiseen toimintaan

Verkostomaisen toimintatavan merkitys yhteiskunnissa kasvaa jatkuvasti ja yhä useammilla sektoreilla. Koronapandemia on katkonut yhteyksiä myös yksilöiden ja ryhmien välillä. Koronatilanteesta poistuttaessa on syytä sekä palauttaa katkenneita yhteyksiä että luoda uudenlaisia verkostoja hyödyntäviä toimintamalleja.

Yritysten arvoketjut ja -verkostot on ajateltava uudestaan kustannusten muuttumisen, turvallisuuden ym. seikkojen suhteen. Koronan jälkeistä elinkeinoelämää ja maailmaa voi arvioida siitä näkökulmasta, ovatko yritysten väliset suhteet yksinkertaisia markkinasuhteita, joissa tasalaatuisen tuotteen saa valmiina apteekin hyllyltä, vai onko kyseessä monimutkaisen tuotteen valmistamiseksi koottu verkosto, jossa kahden osapuolen välisiin liiketoimiin liittyy suhdekohtaista pääomaa.

Nuorisotyöttömyys on kasvanut koronapandemian myötä. Asialle on monia selityksiä, mutta kukaan ei oikein osaa tehdä mitään konkreettista. Suhdenäkökulmasta voitaisiin kokeilla esimerkiksi sitä, pystyisivätkö yhteisössään paljon ihmisiä tuntevat ja laajasti verkottuneet ikääntyvät työntekijät auttamaan nuoria työnhakijoita löytämään nopeasti työpaikkoja. Jos tämä kokeilu onnistuisi joidenkin kokeneiden ikääntyvien vetämänä, uusia vetäjiä voitaisiin kouluttaa, kunnes ilmiö skaalautuisi merkittävälle tasolle. Kokemattomien ja huonosti verkottuneiden nuorten suora tukeminen tai uudelleen kouluttaminen häviäisi tällaiselle verkostosuuntautuneelle toimintatavalle tehokkuudessa selvästi.

Verkostolähestymistavalla voidaan etsiä uusia vastauksia vanhoihin ongelmiin. Vastaukset ja ohjelmien teho voivat joskus yllättää, joskus taas koetaan pettymyksiä ja joudutaan palaamaan vanhoihin ja koeteltuihin lääkkeisiin. Toisaalta tehokkaampaa olisi käyttää verkostonäkökulmaa uusien kysymysten esittämiseen. Kuinka kansainvälisen kaupan avautuessa voidaan käyttää Centria-ammattikorkeakoulun kansainvälisiä opiskelijoita avuksi? Nyt jo tiedetään, että etnisten ryhmien sisäiset sosiaaliset suhteet auttavat avaamaan portteja vieraissa kulttuureissa. Miten ns. viidakkorumpua voidaan käyttää entistä tehokkaammin levittämään tietoa vihreän murroksen, digitalisaation ja muiden muutosten vaikutuksista ihmisten ja yritysten arkeen?

2.2.4 Julkisen sektorin kriisivalmiuden kasvattaminen

Tutkimusten mukaan julkisen vallan on hankittava kyvykkyyksiä ja toimintakapasiteettia, jos se haluaa vaikuttaa kriisien ja megatrendien kulkuun (Mazzucato & Kattel 2020). Riittämättömät resurssit omaavat organisaatiot eivät kykene suoriutumaan muusta, kuin välttämättömimmistä tehtävistä. Kapasiteettia (1) oppia ja sopeutua, (2) yhteensovittaa palvelutarjontaa ja kansalaisten tarpeita, (3) hallinnoida muutosjoustavia tuotantojärjestelmiä ja (4) valvoa digitaalisten aineiston kertymistä ja alustoja tulee kasvattaa.

Keski-Pohjanmaan on pystyttävä tekemään sekä digitaalinen että ekologinen loikka. Samanaikaisesti maakunnassa on huolehdittava, että viriävä kasvu ei johda epätasa-arvoisuuden ja tuloerojen nopeaan kasvuun. Kriisien aikana "pakotettu kokeilu" on keino kulkea eteenpäin muuttuvissa tilanteissa. Jos julkisilla toimijoilla on käytössään laaja joukko kyvykkyyksiä, jotka voidaan aktivoida nopeasti vastaamaan uusiin haasteisiin, haastava tehtävä helpottuu hallinnoitavissa olevaksi. Paras käytäntö on yhteistyössä läheisten kumppanien kanssa käyttää olemassa olevia voimavaroja erilaisiin terveyden uhkien ja ilmastonmuutoksen estämiseen sekä digimurrokseen liittyviin kokeiluihin pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamiseksi.

3 Toipumisen skenaarioita ja hybridistrategia

Tässä luvussa tarkastellaan vaihtoehtoisia skenaarioita sekä toimintalinjasuosituksia hyödynnettäväksi selviytymissuunnitelman toimenpiteiden ja kehittämisen painopisteiden valinnassa.

3.1 Toipumisen skenaarioita

Epävarmuus tulevaisuudesta aiheuttaa sen, että koronaselviytymissuunnitelmassa on varauduttava monenlaisiin kehitystrendeihin. Tässä suunnitelmassa varautumista hahmotetaan neljän skenaarion avulla:

1) uutta kasvua tavara- ja palveluviennistä
2) perusrakenne kuntoon
3) paikallisuutta ja tuontienergian korvaamista
4) pysyvää epävakautta.

3.1.1 Uutta kasvua tavara- ja palveluviennistä

Vientiperustaisessa skenaariossa hyvinvointi syntyy viennin tuottaman arvonlisäyksen kautta. Kakun kasvatus on aluekehittäjien ykköstavoite, mutta epäsuorasti tämä linja takaa myös sosiaali- ja terveysalan, koulutuksen, infrastruktuurin ym. tarpeiden tyydyttämisen. Keski-Pohjanmaan ylikansalliset vientiyritykset ovat erikoistuneet tiettyjen raaka-aineiden ja välituotteiden valmistamiseen (koboltti, sinkki, maatalouskemikaalit ym.). Kokkolan teollisuuspuistoon (KIP) keskittyneiden vientiyritysten toimintamalleihin koronatauti ei ole juuri vaikuttanut, joten koronapandemian hellittäessä KIP:n toimijat pystyvät nopeasti lisäämään vientiään.

Veneteollisuus on pärjännyt hyvin jo koronapandemian aikana, kun ulkomaanmatkoja välttäneet suomalaiset ja muut eurooppalaiset ovat lisänneet purjehtimista ja veneilyä. Turkistarhauksen hiljainen kausi päättyy. Turkikset alkavat liikkua huutokauppojen kautta sekä määrällisesti että hinnallisesti hyvin. Lypsykarjatalous on kotimaan mittakaavassa vientiala, sillä pääosa tuotetusta maidosta viedään muille alueille kulutettavaksi. Lisäarvotuotteiden kehittymisen myötä on saatu auki myös kannattavaa vientiä EU-maihin, Yhdysvaltoihin ja Aasiaan.

Nopeasta elpymisestä hyötyvät ensiksi vientiyritykset, mutta hieman myöhemmin myös kotimarkkinayritykset. Tuotantokapeikkoja ei ole syntynyt sen paremmin tavarantoimittajien kuin osaajienkaan suhteen, koska Keski-Pohjanmaalla on osattu hyvissä ajoin ennakoida koronataudista selviytymiseen tarvittavat panostukset.

3.1.2 Perusrakenteet kuntoon

Koronan toinen aalto syksyllä 2020 pitkitti talouden elpymistä. Ongelmia on erityisesti teollisuuden viennissä. Kysyntä vientimarkkinoilla on heikentynyt, koska ulkomailla koronatauti on ollut ankarampi kuin Suomessa

ja Keski-Pohjanmaalla. Protektionismi kasvaa, jolloin valtiot käyttävät ei-tullimuotoisia kaupan esteitä haittaamaan tavaroiden vientitoimituksia. Toisaalta Euroopan omavaraisuuden kasvattamisessa piilee myös mahdollisuuksia.

Hitaan elpymisen olosuhteissa ei voi kuin odotella. Tyhjäkäynnille ei silti kannata jäädä, vaan nyt on oikea aika tehdä ennakoivia toimia. Nousun alkaessa yritykset ovat hyvässä iskussa laajentamaan tuotantoaan, sillä osaamista ja kapasiteettia on vahvistettu investoinneilla ennakoivasti jo pandemian aikana. Kun pysähtyneisyyden aika käytetään hyväksi koko maassa, nousun alkaessa Suomi ei jää vanhaan tapaan muista EU-maista jälkeen.

Keski-Pohjanmaan viejien kärjen kapeus helpottaa, kun alueella on koronapandemian aikana panostettu ennakoivasti osaamisen kasvattamiseen TKI-toimin ja osaajien kouluttamiseen alueen oppilaitoksissa. Osaamisperustainen palveluvienti helpottaa suhdannevaihteluiden ja ulkoisten sokkien aiheuttamia vaikeuksia, sillä ratkaisuja myydään osin eri markkinoille kuin tavaroita.

3.1.3 Paikallisuutta ja tuontienergian korvaamista

Omavaraisuusstrategian johtotähti on tuottaa mahdollisimman paljon lähellä, omassa maakunnassa. Tuontienergian ostamiseen aiemmin käytettyjen rahojen jäädessä Keski-Pohjanmaalle kiertämään syntyy sekä suoraan työtä ja toimeentuloa että kerrannaisvaikutusten kautta uusia tuloja.

Uusiutuva energiantuotanto ja energian säästö ovat keskeisiä tavoitteita. Maalämpö otetaan käyttöön siellä, missä se sopii joko korvaamaan vanhan öljypolttimen tai sitten päästäessä rakentamaan taloja ja tiloja uudisrakennuksina. Ilmalämpöpumput sopivat kohteisiin, joissa ei ole vesikiertoon sopivia putkia. Aurinkoenergiaa voidaan käyttää tuotantorakennusten katoilla. Tuulivoimapuistot ovat laajoja, jolloin niistä saadaan sekä puhdasta energiaa että kiinteistöveroja ja vuokria paikallisten ihmisten ja kuntien tarpeisiin.

Bioenergia korvaa fossiilisia polttoaineita, mutta samalla se ratkoo yhdyskuntien ongelmia käyttämällä muuten jätevirroiksi luokiteltavia materiaaleja. Lehmien lannan rikastajana käytetään turkiseläinten ja ihmisyhdyskuntien ravinteikkaita jätteitä. Prosessien sivutuotteena syntyy biokaasua, jota voidaan käyttää sekä lämmittämiseen että jalostuksen jälkeen liikennepolttoaineena. Nesteytettyä biokaasua voidaan kuljettaa myös maakunnan ulkopuolelle ja vihreän energian logistiikkaketjua voidaan kehittää.

Bio- ja kiertotalouden sekä resurssitehokkuuden nopea kehitys on Keski-Pohjanmaalla mahdollista sekä laajan sosiaalisen hyväksynnän että vahvojen TKI-panostusten takia.

3.1.4 Pysyvää epävakautta

Talouden tilaan Keski-Pohjanmaalla vaikuttavat kansainvälisen kaupan hidas elpyminen, pandemian pitkittyminen ja yleinen epävarmuus. Osa toimialoista pärjää, osalla on suuria vaikeuksia, nopeita muutoksia ja epävakautta. Digitaaliset palvelut kasvavat monen muun alan kamppaillessa taloudellisissa vaikeuksissa.

Työmarkkinoilla on yhtä aikaa työllistäviä ja irtisanovia aloja ja yrityksiä. Poikkeussäännöksillä aikaansaatu konkurssien varanto alkaa purkautua, kun tukirahat loppuvat ja rahoittajat menettävät uskonsa vaikeuksissa kamppailevien yritysten parempaan tulevaisuuteen. Jatkuva pelko uusista globaaleista sokeista vähentää yritysten investointi- ja työllistämishaluja. Maailman talousfoorumin mukaan jo nyt puolet työntekijöistä

pelkää menettävänsä työpaikkansa vuoden sisällä (Markovitz 2020). Voi vain kuvitella, kuinka suuriksi pelot muodostuvat taantumien ja elpymisen vaihdellessa syklisesti pitkän aikaa.

Tempoileva elvytyspolitiikka, maailmanlaajuiset levottomuudet ja talouden epävakaus vaikuttavat myös Keski-Pohjanmaan markkinoihin ja vientiin kielteisesti. Perinteinen palkkatyö muuttaa muotoaan, työvoima polarisoituu (työttömyysjaksot, pätkätyöt, monimuotoista yrittäjyyttä). Joustavat ja muutosherkät yritykset ja työntekijät menestyvät tässäkin tilanteessa. Osaamistarpeissakin korostuu muutokseen sopeutuminen. Varautuminen muutoksiin on jatkuvaa.

Kuluttajaryhmät ovat eriytyneet toisistaan ostovoiman ja makumieltymisten suhteen. Esiintyy samanaikaisesti kysyntää luksus-, halpa-, paikallis-, eko- ja vastuullisuustuotteille. Uudenlaisessa tilanteessa monien kansalaisten yhteiskunnalliset arvostukset muuttuvat. Yhteisöt keskittyvät huolehtimaan asukkaiden keskeisten tarpeiden tyydyttämisestä. Talouskasvu on sivutuote, jota syntyy hyvien asioiden tekemisestä. Talouskasvua ei enää tavoitella itseisarvollisesti.

3.2 Keski-Pohjanmaan koronasta toipumisen hybridistrategia

3.2.1 Hybridistrategia yhdistää kaksi lähestymistapaa

Kehitystrendeistä johdettujen skenaarioiden perusteella koronan haitallisista vaikutuksista toipumiseen tarvitaan monenlaisia toimenpiteitä. Keski-Pohjanmaan toimenpiteet on helpointa hahmottaa kahtena kokonaisuutena[1]:

(1) olemassa olevan toiminnan kehittäminen sekä
(2) suuriin haasteisiin vastaaminen ja järjestelmämuutoksen tukeminen.

3.2.2 Olemassa olevan toiminnan kehittäminen

Olemassa olevan toiminnalla tähdätään maakunnan menestystekijöiden tunnistamisen ja niiden kehittymisen tukemiseen, jotka koronavirustilanteesta huolimatta johtavat maakunnan menestymiseen taikka joiden varaan kehittymistä voidaan perustaa. Tällaisia vahvuuksia ovat ennen koronavirustilannetta myönteisesti kehittyneet esimerkiksi maatalous, kemian ala, suurteollisuus, pk-sektorin toimintakyky, toimivat liikenneyhteydet, uusimuotoisten energialähteiden, kuten tuulivoiman käyttöönoton edistyminen sekä akkumineraalipotentiaalin kehittyminen.

Olemassa olevan toiminnan kehittäminen on käytännönläheistä, tiedon levittämistä ja tuottavuuden parantamista korostavaa toimintaa. Tämä lähestymistapa suosii kokeiluja, vuorovaikutusta ja suhdeperäisiä ratkaisuja. Kehittämisen prosesseja syntyy yritysten välisen yhteistyön kautta. Esimerkiksi Tanskan tuulivoimateollisuus kehittyi yritysverkoston tekemien pienten parannusten kautta eikä missään vaiheessa edes tavoiteltu missiopohjaisen mallin mukaista suurta teknistä läpimurtoa. Silti Tanska valloitti maailmanmarkkinat ja Yhdysvaltojen korkean teknologian kevyet voimalat katosivat markkinoilta.

[1] Lähestymistapojen esikuvana on pidetty perinteistä innovaatiopolitiikan ryhmittymistä kahdeksi suureksi linjaksi: (1) tiedepohjainen STI (Scientific and Technologically-based Innovation), jossa korostuvat tiede, teknologia ja innovaatiot ja (2) käytännönläheinen DUI (innovating by Doing, Using and Interacting), jossa korostuvat tekeminen, käyttö ja vuorovaikutus.

Painopiste on tuottavuuden kasvattamisessa ja kilpailukyvyn parantamisessa. Uudistuksissa painottuvat inhimillisten resurssien parantaminen (kuten johtamisen kehittämisen ja osaamisen vahvistaminen). Johtaminen vertautuu teknologiaan, sillä sekin parantaa yritysekosysteemin toimintaa.

3.2.3 Suuriin haasteisiin vastaaminen sekä järjestelmämuutoksen tukeminen

Suuriin haasteisiin vastaamisen näkökulmasta kehittämisen tavoitteita kohdennetaan sellaisiin haasteisiin tai missioihin, jotka tukevat maakunnan järjestelmämuutosta esimerkiksi vihreän siirtymisen taikka saavutettavuuden osalta. Useista hyvistä vaihtoehdoista kehitetään parhaiten järjestelmämuutosta edistäviä hankkeita, joihin kohdistetaan pääosa rahoituksesta.

Keski-Pohjanmaalla missiona voi olla esimerkiksi akkutehtaan ja sitä tukevan ekosysteemin arvoverkon rakentaminen raaka-aineista lopputuotteiksi taikka biokaasujärjestelmän alueellinen kehittäminen. Tässä strategiassa korostuu vahvasti vähähiilisyyden edistäminen tuotannollisilla ratkaisuilla. Biotalouden yhtenä missiona on peltoinfrastruktuurin kehittäminen siten, että Keski-Pohjanmaalla toteutuu oikeudenmukainen siirtymä vähähiiliseen talouteen. Biotalouden toisena missiona on uusiutuvan energian tuotannon ja käytön lisääminen, mutta myös muiden biopohjaisten materiaalien, kuten metsäbiomassan hyödyntämisasteen merkittävä kohottaminen.

Missiopohjainen strateginen kehittäminen perustuu tieteellisen tiedon hyödyntämiseen. Yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä kehitetään, jonka seurauksena tutkittu tieto palvelee yrityksen innovaatioiden lähdettä ja jalostaa innovaatioita yritysten elinvoimaksi. Yrityskentässä linjauksen suosikkeja ovat kasvuhakuiset ja teknologiavetoiset yritykset (startupit), joiden kautta yritetään saada läpimurtoja.

Kokkolan suurteollisuusalueen (KIP) merkitys korostuu suurten missioiden toteuttamisessa. Alue luo mahdollisuuden ja kehittämisalustan yritysten verkostoyhteistyölle laajemminkin. Keski-Pohjanmaan alkutuotanto on erikoistunut vahvasti maidon tuotantoon ja myös maakunnan monipuolinen pk-yritystoiminta tarjoaa työtä ja toimeentuloa monille.

3.3 Hybridistrategian toteuttamisen toimintalinjat

3.3.1 Vihreä kasvu

Vihreä kasvu tarkoittaa talouskasvun ja kehityksen edistämistä samalla kun varmistetaan, että luonnonvarat säilyvät tasolla, joka kykenee tuottamaan hyvinvointimme kannalta välttämättömät resurssit ja ympäristöpalvelut (OECD (2011, 9). Eri määritelmät korostavat, että välttämätön ehto vihreälle kasvulle on ympäristöllisiä hyötyjä tuottavien teknologioiden kehittäminen ja levittäminen. Ilmastonmuutosta ei saada estettyä, jos uusiutuvaa energiaa ei saada laajasti käyttöön.

Kun jokin murros pitäisi saada liikkeelle, tulee avuksi löytää toimiala, joka omilla tuotteillaan ja palveluillaan tukisi uuden selviytymispolun muodostumista. Yhteistyökumppaneina toimivat alat luovat markkinoita toistensa tuotteille. Lopputuloksena olisi mittakaavaetujen syntyminen, jolloin alenevat hinnat tukisivat murrosta. Öljyn kysyntää tuki autoteollisuuden kasvu ja öljytankkereiden kehittyminen. Kokonaismarkkinoiden kasvu ja laajeneminen uusiin tuotteisiin synnyttää imua, johon on helppo mennä mukaan.

Mahdollinen kehittämisblokki vihreälle energialle syntyy yhteydestä tietotekniikkaan (TVT). Tietotekniikka on menneinä vuosikymmeninä ollut kasvun moottori, eikä datan käytön kasvulle näy rajoja, kun Teollisuus 4.0 ja IoT etenevät kohti kaikkia laitteita ja käyttöjä. Informaation käytön, vaihdon ja tallentamisen kasvu luo tarpeen rakentaa energiaa runsaasti käyttäviä datakeskuksia. Kun teknologiajättiläiset Alphabet, Apple ja Microsoft ovat sitoutuneet vähähiilisiin strategioihin, ne ostavat uusiutuvaa energiaa suurella volyymilla. Tämä alkusysäys voi riittää lukitsemaan energia-alan vähähiiliselle polulle, jos muut yritykset seuraavat teknologiajättien esimerkkiä. Tietotekniikan kehitys tukee uusiutuvaa energiaa myös suoraan tarjoamalla etäluettavia, älykkäitä sähkön kulutusmittareita, lohkoketjuja ja yksilöiden ja sähköyritysten välisiä kulutusta tasaavia verkostoja. Uusiutuvan energia ja TVT:n ympärille muodostuva kehittämisblokki voi toimia alkuunpanijana ja moottorina seuraavalle teolliselle murrokselle. (Fouquet 2019: 11.)

3.3.2 Digitalisaatio

Data on "uusi öljy", joka saa modernin talouden pyörät pyörimään. Fossiilisen talouden on korvannut tietotalous, mutta pitäisikö dataa pitää pikemminkin auringonvaloon verrattavana ilmiönä, joka tunkeutuu talouden joka soppeen ja valaisee kaikkea toimintaa. Joillekin data on sen sijaan osa yhteiskunnan välttämätöntä infrastruktuuria, joka pitää nähdä rautatie- ja maantieverkoston digitaalisena kaksosena. Jos data nähdään infrana, julkisen sektorin on otettava vastuu datataloudesta. Valtion on joko investoitava datan perusrakenteisiin (valokuitu, laajakaista ym.) tai ainakin luotava uusia instituutioita hallitsemaan alan pelisääntöjä (5G-taajuudet, kuluttajien oikeudet yksityisyyteen ym.). (Economist 2020.)

Data on taloudellisessa mielessä kilpailematonta, sillä digitaalisen kopion ollessa alkuperäisen veroinen yhden ihmisen kulutus ei ole toiselta pois. Julkisen sektorin kannattaa siten suosia avointa dataa kaikessa toiminnassaan, jotta jo kerätty tieto saadaan hyödynnettyä mahdollisimman monissa eri yhteyksissä. Toisaalta datataloudessa poissulkeminen on mahdollista, sillä erilaisilla teknologioilla (salaus ym.) voidaan (tahallisesti tai tahattomasti) sulkea käyttäjiä pois. Data on siis yksityistä, julkista tai klubimaista (jäsenet jakavat datan hyödyt ja kustannukset keskenään). (Economist 2020.)

Keski-Pohjanmaan maakunta on pieni toimija datatalouden teknologiajättiläisten rinnalla, mutta se voi hyödyntää kehittämistoiminnassaan erilaisia tapoja nähdä data. Julkishyödykeominaisuus kannustaa siirtämään verkkoon avoimesti saataville kaiken, mitä ei tarvitse salata. Informaation uudelleenkäyttö vain lisää sen hyödyllisyyttä. Avoin innovointi auttaa yrityksiä vastaamaan uusiin haasteisiin, mutta joissakin yhteyksissä yritysten on järkevää huolehtia yksityisen datansa suojaamista erilaisilla tuotemerkeillä ja tekijänoikeuksilla. Klubitalouden mukaiset reilun datatalouden muodot tai toimialakohtaiset alustat maakunnan tuotteille ovat teknologisesti mahdollisia. Kyse on siitä, millainen missio maakunnan digitalisaatiota ohjaa. Kattaviin järjestelmiin liittyy myös valta ja epäonnistumisen mahdollisuus, joten ne olisi syytä mieluummin toteuttaa vankan harkinnan ja vaihtoehtojen kartoituksen jälkeen (eikä yksittäisten hankkeiden myötä muodostuvana epäyhteensopivana tilkkutäkkinä).

Kaupunkien ja maaseudun edellytykset digitalisaation suhteen poikkeavat, sillä nopeat laajakaista- ja mobiiliyhteydet ovat paremmin tarjolla tiheään asutuilla alueilla. Tämä on silti vain yksi puoli ilmiöstä, sillä kovan raudan lisäksi on syytä huomata ns. pehmeä puoli. Ohjelmistot ovat tärkeitä, mutta olennaista on silti osaaminen, vastaanottokyky ja se, mihin digitaalisia teknologioita käytetään.

3.3.3 Yritysten kilpailukyvyn kehittäminen

Pk-yritysten kansainvälistämistä voidaan edistää auttamalla yritystä sen vaikeissa kehitysvaiheissa. Oppimista voidaan nopeuttaa ja tehostaa luomalla monenkeskisen yhteistyön malleja. Esimerkiksi usean mikroyrityksen yhteinen vientipäällikkö voi olla ratkaiseva tekijä yritysten kansainvälistymisessä. Jokin muukin yhteinen resurssi voi ajaa saman asian. Yritykset voivat myös koota samaan aihepiiriin liittyviä tuotteita yhteiseksi mallistoksi, jolloin markkinointikustannusten pienentäminen tulee mahdolliseksi. Yhteisyritys voi olla hyvä ratkaisu pyrittäessä vientimarkkinoiden maantieteelliseen laajentamiseen.

Samalla, kun saatetaan yrityksiä uusiutumisen ja kansainvälistymisen tielle, tulee tunnistaa ja huolehtia sellaisten yritysten kehittämisestä, jotka hakevat kasvua ja toimeentuloa kotimaisilta markkinoilta. Palvelu- ja matkailusektorin yrityksiä tuetaan niin toimintansa uudistamisessa, uusien tuotteiden kehittämisessä kuin yhteistyöverkostojen luomisessa. Teollisuuden ja alkutuotannon yritykset tarvitsevat tukea suunnittelemiensa, tuotantoa lisäävien investointien vauhdittamiseksi. Koronapandemian myötä yritysten kansainväliset alihankintaketjut ja tuotannon omavaraisuus kaipaavat vahvistamista ja uudistamista, joten yrityksiä tulee tukea vaihtoehtoisten alihankintaketjujen löytämisessä.

Julkisen sektorin rooli yritysten tukemisessa tulee esille kahta kautta: yhtäältä teknologiatyönnön (TKI-tuki) ja toisaalta markkinavedon (julkiset hankinnat) kautta. Innovaatiosuuntautunut julkinen hankintatoimi (IJH) lupaa monia etuja. Julkishankinnat voisivat toimia "johtavana" asiakkaana tai markkinana, joka ottaa käyttöön täysin uudenlaisia ratkaisuja. Ostosopimukset kannustavat uuden teknologian kehittämiseen etenkin tilanteissa, joissa perinteinen TKI-tuki ei ole mahdollinen. Maakuntatason IJH mahdollistaa erilaisten kokeilujen tekemisen ihmisten ehdoilla, jolloin teknologia ei vie prosessia liiaksi. Ohjaamalla TKI-toimia ja julkisia hankintoja samansuuntaisesti voidaan lisätä toimien vipuvoimaa. (Uyarra ym. 2020.)

Yksittäisten yritysten tukemista turvallisempaa on panostaa ekosysteemeihin. Yhden yrityksen TKI-ponnistuksen tukemisen asemesta tulisi parantaa yritysten toimintaympäristöä, jolloin kaikki ekosysteemin toimijat hyötyvät.

Suomen Yrittäjät on ollut aloitteentekijänä maakunnittaisten koronastapoistumissuunnitelmien laatimisessa. Yrittäjien mukaan tarvitaan erityisesti sellaisia työmarkkinauudistuksia, jotka nostavat työllisyysastetta. Korkeampi työllisyys on välttämätöntä myös julkisen talouden kannalta. Rakennereformeja tarvitaan muuallakin: pitää lisätä kilpailua, ulkoistaa toimintoja, toteuttaa monituottajamalliin tukeutuva sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistus, torjua ilmastomuutosta sekä lisätä työperäistä maahanmuuttoa. Verotuksen tulee kannustaa yrittäjyyteen ja riskinottoon. Yrittäjäriski poikkeaa sijoittajariskistä, minkä pitää näkyä verotuksessa.

Yritysten toimintaa voidaan tehostaa myös luomalla teemallisia kehittämisalustoja, joita voidaan kutsua innovaatioalustoiksi. Näissä tavoitteena olisi ratkaista yritysten, kehittäjien, tutkijoiden, oppilaitosten ja kuntien ym. yhteistyöllä konkreettisia ongelmia. Euroopan unioni on ohjelmakaudella 2014–2020 rahoittanut maatalouteen liittyviä teemallisia kehittämisalustoja. Muilla toimialoilla ratkaisut tulee sopeuttaa kunkin toimialan tarpeisiin.

3.3.4 Tietoperustainen osaamis- ja innovaatiojärjestelmän kehittäminen

Tietoperustaisessa osaamis- ja innovaatiojärjestelmässä menestys edellyttää monipuolista kehityksen seurantaa ja ennakointia. Tarvitaan sekä todellisuudesta kerättyyn tietoaineistoon perustuvaa diagnostista tietoa että sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta syntyvää dialogista tietoa. Tällä hetkellä Keski-Pohjanmaalla

tuotetaan kohtuullisesti dialogista tietoa mm. Keski-Pohjanmaan liiton organisoimissa maakuntaohjelmatyöryhmissä, mutta diagnostista tietoa tuotetaan liian vähän. Tähän tarvitaan panostuksia joko maakunnan liiton perusrahoituksella tai hankerahoituksella. Aluekehityksen rakenteellisiin ongelmiin on vaikea hakea ratkaisuja, jos ymmärrys niistä on hatara.

Yhteiskunnan muuttumisesta on saatavilla valtavasti hyödyntämättä jäänyttä teoreettista ja myös sovellettua tutkimustietoa. Aluekehittämisessä on tarpeen vahvistaa keskustelua toimijoiden välille yhteiskunnan kehityksen suunnista. Ideaalitilanteessa kaikki keskeiset aluekehitystoimijat – yritykset, välittäjäorganisaatiot (kuten kunnat/kaupungit, kehitysyhtiöt, rahoittajaorganisaatiot, edunvalvontaorganisaatiot ja koulutusorganisaatiot), tutkimuslaitokset ja kansalaiset – tuottavat osaamisellaan hyötyä aluekehittämiseen. Tietoperustaisen keskustelun kautta voidaan sovittaa yhteen erilaisia intressejä ja päästä jatkuvaan alueelliseen yhteisoppimiseen. Jatkuvaa alueellista oppimista voidaan lähteä edistämään hanketoiminnalla.

3.3.5 Alueen veto- ja pitovoiman kehittäminen

Monipaikkaisesti ja monimittakaavaisesti toimivat ihmiset edellyttävät toimintaympäristöltään veto- ja pitovoimaisuutta. Alueen on oltava henkiseltä ilmapiiriltään paitsi sellainen, että se kannustaa alueelliseen yhteistyöhön, myös sellainen, että se toivottaa muulta tulleet ja paluumuuttajat tervetulleiksi. Palvelujen on oltava kunnossa. Alueen työelämän on tarjottava asukkailleen mielenkiintoisia työtehtäviä. Alueella olisi hyvä olla myös joitakin suhteellisen ainutlaatuisia erityisiä vetovoimatekijöitä, jotka erottavat sen muista alueista.

Keski-Pohjanmaan kehityksessä on varauduttava ikääntyvän väestön ja vähenevän työvoimamäärän riskeihin. Käytännössä tämä tarkoittaa tarvetta houkutella alueelle väestöä ja työvoimaa alueen ulkopuolelta joko muualta Suomesta tai ulkomailta. Erityisesti, jos ja kun halutaan houkutella tänne ulkomaista työvoimaa, alueen toimintaympäristön ja toimijoiden tulee olla fyysisesti ja henkisesti valmiita tähän.

Maakunnan vetovoiman kehittämiseksi tarvitaan uutta ajattelua ja uudenlaisia toimenpiteitä. Vetovoimaisuutta voidaan lisätä vahvistamalla alueen fyysisen ja henkisen toimintaympäristön kehittymistä sekä viestinnän ja markkinoinnin keinoin. Modernia maakuntaidentiteettitutkimusta tarvitaan sen analysoimiseen, kuinka valmiita maakunnan toimintaympäristö ja ihmiset ovat vastaanottamaan vetovoiman kehittämisen ja kansainvälisyyden haasteet. Mahdolliset vastaanottokyvyn puutteet ja kehittämisen tarpeet on hyvä olla selvillä ja kehittämisen kohteina, kun mietitään vetovoiman kehittämisen ja kansainvälisyyden lisäämisen toimenpiteitä. Alueen vetovoimaa on hyvin vaikea kehittää, jos esimerkiksi selvitetään vain olemassa olevien työpaikkojen osaamistarpeita, joilla on taipumus painottua akuutteihin, nykyisiin tarpeisiin ja pahimmassa tapauksessa ajan kuluessa vanhentuviin tarpeisiin.

3.3.6 Investointien tukeminen, infrastruktuurin kehittäminen ja saavutettavuuden parantaminen

Tuotannollisten investointien tuet ovat pitkälti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) rooliin liittyviä, sillä ELY-keskukset katsovat yritysten tukemisen pelisäännöt ja jakavat yritystuet ja investointiavustukset sekä alkutuotantoon että pk-yrityksille. Tukemalla uusia avauksia investoinneilla voidaan edistää teknologista murrosta, vihreää kasvua ja digitalisaation etenemistä.

Infrastruktuuri liittyy sekä tuotannolliseen toimintaan että ihmisten hyvinvointiin. Infrastruktuurille on erilaisia määritelmiä, mutta usein energia-, liikenne-, vesi-, viemäri-, jäte- ja digijärjestelmät (laajakaista,

mobiili 4G, 5G, 6G ym.) ymmärretään taloudellisessa mielessä infraksi. Yleensä infra on näkymätön ja helposti ohitettavissa, mutta kaikki muuttuu, kun jokin menee vikaan. Nykyisessä talousajattelussa infraa pidetään lähinnä yhtenä pitkän tähtäyksen sijoituskohteena, josta voi saada turvallisia tuottoja institutionaalisille sijoittajille. Julkisorganisaatiot haluavatkin siivota taseitaan pienemmiksi ja ostaa kouluja ym. elinkaarimallilla.

Koronapandemian vauhdittaman teknologisen murroksen jälkeen voidaan sanoa, että Gotomeeting, Skype, Zoom, Teams ym. työskentelyalustat muodostavat osan yhteiskunnan infrastruktuuria. Jos näitä videokokous- ja yhteistyöskentely-ympäristöjä ei jostain syystä voida käyttää, sekä koulut että työpaikat ovat vaikeuksissa. Yhteiskunnasta on toisaalta tullut etäisyyksien suhteen vähemmän haavoittuvainen, mutta riippuvuus ulkomaisesta teknologiasta on kasvanut.

Keski-Pohjanmaan vientiteollisuuden toimintaedellytysten turvaamiseksi lento-, tie-, raide- ja laivayhteyksiä Kokkolasta maailmalle on pidettävä yllä ja kehitettävä jatkuvaluonteisesti.

4 Maakunnan elpymisen toimeenpano ja palautumisen painopisteet

COVID-19-pandemian hoidossa tulee varautua todennäköisimpänä skenaariona hitaaseen toipumiseen. Tartuntamäärät ovat koronavirustilanteen toisen aallon seurauksena nousussa, erityisesti matkailuun ja ravintolatoimintaan vaikuttavat rajoitukset käytössä, ja rokotteisin liittyvistä positiivista uutisista huolimatta rokoteohjelmien käynnistäminen menee vuoteen ainakin vuoteen 2021. Keski-Pohjanmaalla on varauduttava pitkittyneen kriisin synnyttämiin vaikeuksiin myös vientiyrityksissä.

Tämän luvun alaluvuissa on kuvattuna **keskeisimmät teemat ja toimenpiteet Keski-Pohjanmaan elpymiselle ja palautumiselle COVID-19-pandemiasta sekä uuden kasvun synnyttämiseksi.** Teemat ja toimenpiteet ovat johdettu edellisessä luvussa esitettyjen toimintalinjasuositusten, alueen sidosryhmiltä kerättyjen toimenpide- ja hanke-ehdotusten sekä Suomen kestävän kasvun ohjelman valmistelussa esiin tulleiden painotusten pohjalta. Toimenpideosioihin koostetut hankelistaukset sisältävät sidosryhmätyössä tunnistettuja esimerkkejä siitä, millaista toimintaa toimenpidekohdasta voitaisiin tukea erityisesti elpymis- ja palautumistukivälineen avulla, mutta ne eivät ole kattava lista toimenpideosiosta rahoitettavista hankkeista.

Toimenpiteiden toteuttamisessa hyödynnetään laajasti niin kotimaisia kuin kansallisia rahoituslähteitä, Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja maaseuturahaston rahoituksesta elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) ja Horisontti-ohjelmien rahoitukseen. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) hyödyntäminen korostuu vihreän siirtymisen toimenpiteiden käynnistämiseksi ja vähähiilisyyden edistämisen tukemisessa. Julkisella rahoituksella on tarkoitus tukea uutta kasvua ja koronaepidemiasta selviämistä laajasti, ja vivuttaa näin liikkeelle myös yksityisiä investointeja.

Luvuissa esitettyjen hankkeiden sekä laajemmin kuvattujen kehittämistoimenpiteiden nopeaan käynnistymiseen vuosina 2021–2023 on varauduttava esimerkiksi elpymis- ja palautumistukivälineen ja REACT-EU:n rahoitusta hyödyntämällä. Hankkeiden jatkokehittämistä ja pitkäjänteistä jalkauttamista voidaan tukea mm. kansallisin ja EAKR-varoin. Esimerkiksi luvussa 4.4 toteutettavat laajakaistainvestoinnit voidaan käynnistää elpymis- ja palautumistukivälineellä 2021–2023 sekä maaseutuohjelman ja kansallisen laajakaistatukiohjelman tuella sekä saattaa loppuun EAKR-ohjelman NSPA ITI-ohjelman tuella 2024 – 2027 ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) varoin, joiden käytön painopiste (noin 60 %) on vuosina 2021-2024.

Keski-Pohjanmana liiton johdolla keväästä alkaen toimineen koronavirustilanteen haitallisia vaikutuksia selvittäneen laaja-alaisen työryhmän työskentely ja ryhmässä muodostetut johtopäätökset ovat tunnistettu olleen äärimmäisen arvokkaita maakunnan selviytymistarpeiden ja elpymissuunnitelman laatimisessa. Keskeinen johtopäätös ja ryhmän toive on, että yhteistä työtä on syytä jatkaa. Siten koronaepidemian vaikutuksia seuranneen ja selviytymissuunnitelman valmisteluun osallistuneen asiantuntijaryhmän työtä jatketaan koronaepidemian taittumisen jälkeen siten tarkennettuna, että ryhmän työskentelyn painopiste siirtyy enemmän elpymis- ja palautumistoimenpiteiden tukemiseen ja siinä tehtävään yhteistyöhön, unohtamatta kuitenkaan ajankohtaisarviota koronaepidemian vaikutuksista maakunnan toimintaan.

Pitkällä aikavälillä kehittämisen painotuksia tarkastellaan Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman päivittämisen yhteydessä vuonna 2025 ja toimenpeitä suunnataan tällöin tarvittaessa uudelleen.

Eri rahoitusvälinen ajallista käyttöä on esitetty **kuvassa 1**.

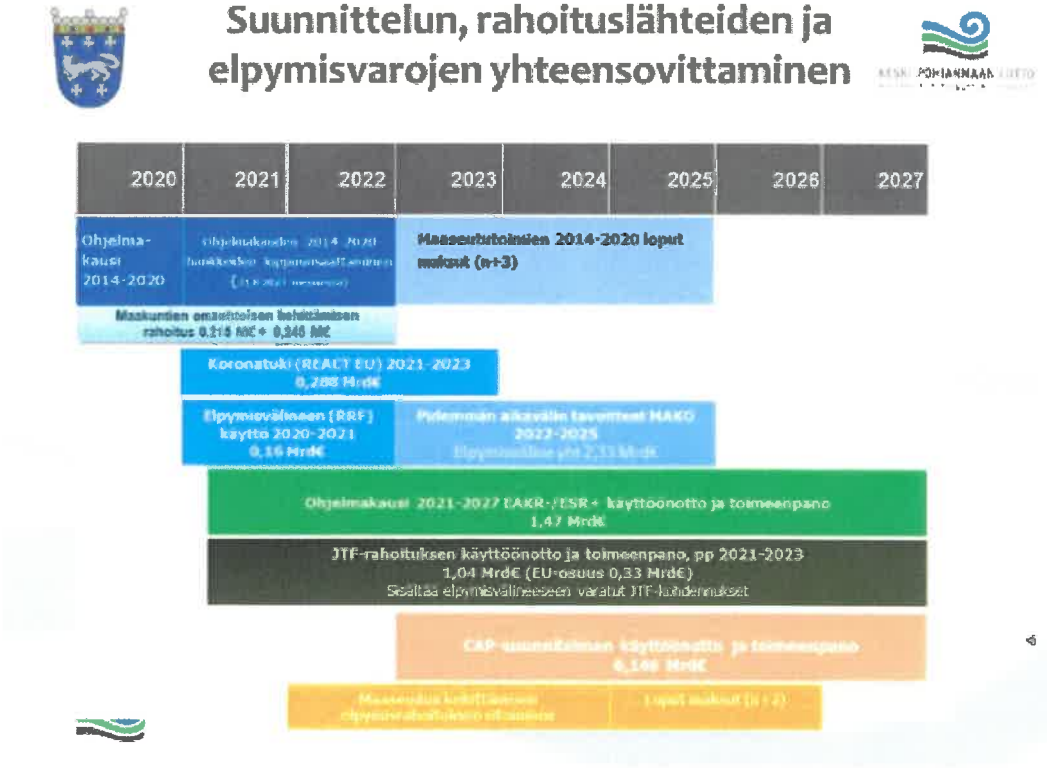

Kuva 1.

4.1 Maakunnan elinvoimaisen yrityskentän kehittäminen ja kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen

Toteutus

- Tuetaan pk-yritysten kasvua, uudistumista, verkostoitumista, kansainvälistymistä ja investointeja
- Tuetaan uuden teknologian ja osaamisen jalkautumista elinkeinoelämän käyttöön.

Keski-Pohjanmaan kasvu nojaa mikro- ja pk-yrityksiin. Samalla kun saatetaan yrityksiä uusiutumisen ja kansainvälistymisen tielle, tulee tunnistaa ja huolehtia sellaisten yritysten kehittämisestä, jotka hakevat kasvua ja toimeentuloa kotimaisilta markkinoilta. Palvelu- ja matkailusektorin yrityksiä tuetaan niin toimintansa uudistamisessa, uusien tuotteiden kehittämisessä kuin yhteistyöverkostojen luomisessa. Valmistavan teollisuuden ja alkutuotantosektorin yritykset, jotka olivat jo kasvun ja uudistumisen tiellä ennen koronapandemiaa, tarvitsevat tukea suunnittelemiensa, tuotantoa lisäävien investointien vauhdittamiseksi, näinä epävarmoina aikoina. Erityistä huomiota kiinnitetään turkistuotantoyritysten selviämiseen. Koronapandemian myötä yritysten kansainväliset alihankintaketjut ja tuotannon omavaraisuus kaipaavat vahvistamista ja uudistamista, joten yrityksiä tulee tukea vaihtoehtoisten alihankintaketjujen löytämisessä.

Keski-Suomen ELY-keskus on toimittanut työ- ja elinkeinoministeriölle esityksen Pohjanmaan ELY-keskuksen ja alueen asiantuntijoiden kanssa kartoitetuista yritysten investointi- ja kehittämistarpeista, joita voidaan tukea suorilla yritystuilla. Hankkeet liittyvät mm. kiertotalouteen, hiilineutraalisuuden edistämiseen, yrityksen toiminnan tehostamiseen siten, että hankintaan uusia koneita ja laitteita ja tuotantolinjastoja. Monet tähtäävät myös kansainvälistymiseen ja viennin tehostamiseen.

Näitä yrityksiin tehtäviä suoria investointeja tulee tukea. Suorien investointitukien lisäksi tulee edistää alueen elinkeinoelämää tukevaa TKI-toimintaa, alueen erityispiirteet ja vahvuudet huomioiden. Maakunnan asiantuntijoiden kanssa tunnistettuja esimerkkejä kehittämisen kohteiksi on tunnistettu mm. kestävän ruoka-, luonto-, tapahtuma- ja hyvinvointimatkailun kehittäminen, robotiikan, digitalisaation, verkkokaupan ja tekoälyn käyttöönotto yrityksissä, vientiä tukevat innovaatiot ja verkostot, elintarvikkeiden jalostusarvon nostaminen, sekä maatalouden innovaatiot, kuten sensoriverkkoavusteinen täsmäviljely. Edistetään yritysten mahdollisuuksia systeemitason palveluiden ja tuotteiden kehittämiseen. Akkuekosysteemin kehittämistä tulee jatkaa pitkäjänteisesti niin siihen liittyvän TKI-toiminnan tukemisen kuin yritysten arvoketjujen rakentamisen osalta. Tämän työn tukemiseksi eri lausunnonantajat nostivat esille tarpeen alueelliselle yhteistyöryhmälle, joka edistäisi akkutehtaan jalkauttamista Keski-Pohjanmaalle.

Kansallisesti ja alueellisesti on edistettävä NSPA-alueiden yhteisen Arctic Investment Platform -rahaston toteutumista.

Esimerkkejä toteutettavista hankkeista	Kustannusarvio (miljoonaa euroa)
Tapahtumatoimialan kehittäminen digitaaliseen muotoon (Liitteet 7–8)	0,51
Virtuaalistudio (Liite 12)	0,77
Kokkolan kaupan ja keskusta-alueen toipumispolku koronapandemiasta (KShop) (Liite 23)	0,24
Aitoja makuja Keskipohjanmaalta (Liite 12)	0,15
Salamajärven kansallispuiston vaellus- ja retkikohteiden kunnostus ja rakentaminen sekä tieyhteyden maantieltä 6520 (Möttönen – Kivijärvi) Koirasalmeen perusparannus (Metsähallitus) (Liite 13)	x,x
Yhteensä	**1,67**

4.2 Osaavalla työvoimalla ja TKI-toiminnalla Suomi takaisin kestävän kasvun uralle

Toteutus

- Tuetaan älykkään erikoistumisen mukaista TKI-toimintaa ja sen tulosten jalkauttamista elinkeinoelämän käyttöön
- Tuetaan TKI- ja oppimisympäristöjen kehittämistä sekä pilotointiympäristöjä
- Tuetaan osaavan työvoiman saamista elinkeinoelämän käyttöön sekä yrittäjien osaamista
- Tuetaan erityisesti nuorten ja maahanmuuttajien työllistymistä.

Keski-Pohjanmaan osaamisen kärjet TKI-toiminnassa ovat kemian teollisuudessa, erityisesti akkukemiassa ja akkumateriaaleihin liittyvässä osaamisessa, kiertotaloudessa, biotaloudessa ja energian varastoinnissa. Lisäksi maakuntaan on yhteistyöverkostojensa kautta muodostumassa vahvaa robotiikan osaamista. Akkukemian ympärille rakentuneen ekosysteemin kehittäminen on selkeänä painopisteenä myös valmisteilla olevassa Kokkolan kaupungin ekosysteemisopimuksessa. Kaikissa näissä TKI-toiminnan painopisteissä on potentiaalia, jolla nostaa keskipohjalaisia yrityksiä kestävän kasvun uralle. Toimenpiteitä tulee kohdistaa näiden painotusten mukaiseen kehittämistoimintaan, niiden tulosten ja innovaatioiden jalkauttamiseen yritysten ja maatalouden käyttöön sekä ekologisesti ja taloudellisesti kestävien liikkumis- ja kuljetusratkaisujen edistämiseen. Samalla on mahdollistettava myös uudenlaiset, digitaalisuuteen pohjautuvat avaukset, kuten etälennonjohdon pilotoinnit ja sosiaali- ja terveyspalveluiden etäpalveluiden kokeilut, sekä sähkölentokoneiden kehittäminen. Ulkomaisen osaamisen saatavuutta tulee edistää tukemalla toimijoiden kansainvälistymisvalmiuksia ja toimintaympäristön monikulttuurisuutta.

Keski-Pohjanmaan elinkeinoelämä on kärsinyt osaavan työvoiman puutteesta useilla toimialoilla jo ennen COVID-19-pandemiaa mm. alkutuotannossa ja kemian teollisuudessa. Maakuntaan valmisteilla olevat suurhankkeet, kuten yhteensä 220 tuulivoimalaa sisältävät tuulivoimapuistot, Keliberin litiumkaivoshanke ja mahdollinen prekursioakkutehdas lisäävät niin ikään osaavan työvoiman tarvetta mm. huolto- ja kaivannaisalan tehtävissä. COVID-19-pandemia on iskenyt erityisesti nuoriin, katkaisten monilta polun näiden ensimmäiseen työpaikkaan tai johtaen työttömyyteen.

Työllisyyden kuntakokeilujen sekä esimerkiksi työllistämissetelien kautta on tuettava yritysten mahdollisuutta palkata erityisesti nuoria työntekijöitä ja maahanmuuttajia. Työllisyyden kuntakokeiluissa syntyneitä hyviä käytäntöjä tulee kehittää, levittää ja jatkaa yhdessä kuntien kanssa. Ulkomaisen työvoiman saatavuutta tulee helpottaa ja maahanmuuttajien sekä ulkomaisten opiskelijoiden työllistymistä tulee edistää. Osaavan työvoiman saatavuudesta tulee huolehtia nykyaikaisilla oppimisympäristöillä, ketterillä koulutuspalveluilla ja niihin liittyvillä kokeiluilla, kuten oppisopimuskoulutuksen kehittämiseen liittyvillä kokeiluilla, sekä riittävillä aloituspaikoilla.

Osaavan työvoiman saamisen ohella on tuettava yrittäjien osaamista sekä työssäjaksamista, joista jälkimmäinen on haasteena erityisesti maataloudessa. Kasvavan yritystoiminnan pyörittäminen edellyttää valtavasti osaamista niin digitalisaation mahdollisuuksista, uusista teknologioista kuin ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen liittyvistä lakisääteisistä vaatimuksista. COVID-19-pandemian pahentuessa mikroja pk-yritykset tulevat tarvitsemaan myös kriisineuvontaa selviytyäkseen, joten tähän liittyviä yritysten palveluita tulee kehittää.

Esimerkkejä toteutettavista hankkeista	Kustannusarvio (miljoonaa euroa)
Akkukiertotalouden ekosysteemin vahvistaminen KIP-alueella (Liite 24)	5,0
Ekoterminaali (Liite 12)	4,0
Kitinkannus ry / Kitinkoti-projekti (Liite 2)	3,0
Syrjäytymisen ehkäisemisen toimenpiteet (Liite 1)	1,5
Centrian teknologia ja innovaatiokeskus ja KPedun Tuparobo (Liitteet 1 ja 12)	0,8 + 0,45
Työmarkkinoiden toiminta, työttömille suunnatut palvelut ja työelämän kehittäminen (Liite 1)	0,8
Työllisyyden tukeminen ja osaamisen päivittäminen (Liite 1)	0,5
Resilienssin vahvistaminen: työhyvinvoinnin ja yrittäjyyden tukemisen toimenpiteet (Liite 1)	0,5
Datasta uutta liiketoimintaa (Liite 25)	0,44
Hybridiopetuksen ratkaisut (Liite 26)	0,37
Koulutus, tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla Suomi takaisin kestävän kasvun uralle (Liite 1)	0,2
Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta (Liite 1)	0,2
Henkinen ilmapiiri maakunnan vetovoima¬-tekijänä ja osaavan työvoiman houkuttimena (Liite 22)	0,23
Etäterveyspalveluiden pilotointi Kaustisen seutukunnassa (Liite 14)	xx
Yhteensä	**17,99**

4.3 Vihreä siirtymä tukemaan talouden rakennemuutosta

Toteutus

- Tuetaan vihreää siirtymää tukevia innovaatioita ja osaamisen jalkauttamista yrityksiin
- Tuetaan vihreää siirtymää tukevia kokeiluja pilotteja mm. bio- ja kiertotalouden osalta
- Tuetaan alueellisten ja paikallisten biojalostamojen käynnistämistä
- Edistetään kansallisen biokaasutuotantoverkoston syntymistä sekä sähköautojen latausasemien ja biokaasutankkausasemien määrän kasvattamista.
- Toteutetaan peltorakennetta ja peltoinfrastruktuuria parantavia toimenpiteitä, jotka mahdollistavat maataloudessa vähähiilisen tuotannon ja digitalisaation laajan hyödyntämisen
- Lisätään puurakentamista julkisessa rakentamisessa.

EU Green Deal 2050 -ohjelmaan perustuva vihreä siirtymä tulee olemaan läpileikkaava teema kaikessa Keski-Pohjanmaan koronavirustilanteen seurauksena toteutettavassa kehittämistoiminnassa, mutta myös suoria kehittämiskohteita on tunnistettu. Kestävän talouden ja vihreän siirtymän keskiössä on kansallinen systeemitason muutos, jolla siirrytään fossiilitaloudesta kierto- ja biotalouteen. Tämä edellyttää mm. puurakentamisen lisäämistä, biokaasun tuotannon kehittämistä ja käyttöönottoa, turvetuotannon uudistumista ja sopeutumista, biotaloutta ja maatalouden digitalisaatiota tukevia infraratkaisuja sekä digitalisaation hyödyntämistä maataloudessa ja palvelutuotannossa. Maataloudessa vihreää siirtymää edistetään peltoinfrastruktuuria kehittämällä. Kehittämistoimenpitein muodostetaan koneiden automaattisen hallinnan ja digitaalisen vedenhallinnan kannalta riittävän isot, esteettömät peltolohkot, tarkoituksenmukainen peruskuivatus sekä kuljetustehokas tieverkosto. Samalla maakunnassa tulee kehittää teollisuuden sivuvirtojen käsittelyä ja hyödyntämistä mm. maatalouden lannoitteina, sekä tukea kierto- ja biotalouteen liittyviä pilot- ja tutkimusympäristöjä ja kemianteollisuuden prosessien hiilijalanjäljen pienentämistä. Paikallisen ja alueellisen biokaasutuotannon lisääminen edellyttää Suomeen kansallista biokaasuverkkoa, johon nämä voidaan kytkeä.

Vihreän siirtymän teemassa tehostetaan maakunnan yritysten logistiikkaa hankinta- ja myyntiketjuissa digitalisaation avulla. Näin parannetaan sekä yritysten kannattavuutta, että kuljetusten energiatehokkuutta. Edelleen vihreän siirtymän teemassa tuetaan puurakentamiseen ja puutuotteisiin perustuvia innovaatiota ja niiden polkua kansainvälisiksi myyntituotteiksi.

Toimenpiteitä kohdistetaan uusiutuvaan energiaan perustuvaan liiketoimintaan ja yhdyskuntarakenteeseen sekä bio- ja kiertotalouteen, kuten biokaasuun sekä teollisuuden ja maatalouden sivuvirtojen parempaan hyödyntämiseen ja tähän liittyvään osaamiseen, hajautettujen energiaratkaisujen tukemiseen, vaihtoehtoisten polttoaineiden kehittämiseen sekä fossiilisista energialähteistä luopumiseen, yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Maakunnassa on suunnitteilla useita biojalostamoita, joiden toteutus tulee saattaa liikkeelle. Käynnissä olevia energian varastointiin liittyviä kokeiluita ja pilotteja tulee jatkaa ja laajentaa, erityisesti akkuteknologiaa hyödyntäen. Bio- ja kiertotalouden osaamista tulee jalkauttaa yrityksiin.

Esimerkkejä toteutettavista hankkeista	Kustannusarvio (miljoonaa euroa)
Uusiutuvan energian ekosysteemit tukemaan maaseutualueiden rakennemuutosta: biokaasu, aurinkoenergia ja energian varastointi (Liite 3)	39,85
Kemian kiertotalous ja hiilijalanjäljen pienentäminen (liite 19)	19,0
Lisää imua hiilinieluihin, lisää tehoa logistiikkaan – biomassojen ja	6,75

kaivannaisteollisuuden sivutuotteiden sivuvirtojen hyödyntäminen (Liite 6)	
Vihreä teknologia vedyn tuotannossa ja hiilen hyödyntämisessä (Liite 24)	5,0
Perhon Biolaitos investointi (Liite 13)	4,0
Keliber Oy - sähköautojen akkuihin tarvittavan litiumhydroksidin tuotannon käynnistyminen Kaustisella ja Kokkolassa (Liite 9)	3,5
Vetelin Energian uuden ympäristöystävällisen kaukolämpövoimalan rakentaminen (Liite 15)	2,4
Kierrätyslannoitteita Keski-Pohjanmaalta (Liite 24)	2,5
Biokaasutuotannon ja teollisuuden sivuvirtojen monipuolinen hyödyntäminen -paikallinen kierrätyslannoitetuotanto (Liite 4)	1,5
Hiilineutraalia ruokaa ja kiertotalouden mahdollisuuksia Keski-Pohjanmaalle (Liite 12)	1,35
Kierto- ja biotalouden pilot-tutkimusympäristöjen kehittäminen (Liite 1)	1,2
Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta (Liite 1)	0,2
Viljelykokeet CE-merkittyjen raaka-aineiden hyödyntämisen lannoitteina maatiloilla (Liite 14)	60,0
Yhteensä	**147,25**

4.4 Saavutettavuus ja julkiset hankinnat

Toteutus

- Tuetaan nopeiden ja toimintavarmojen laajakaista- ja 5G-yhteyksien saatavuutta
- Tuetaan digitalisaation, robotiikan ja 5G:n testi-, TKI- ja pilotointiympäristöjä
- Tuetaan kansainvälistä kasvua, elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja vihreää siirtymää tukevia julkisia hankintoja
- Parannetaan kuntien osaamista julkisten hankintojen kilpailuttamisessa siten, että julkisissa hankinnoissa voidaan ostaa enemmän kotimaisilta- ja paikallisilta palvelu- ja tavarantoimittajilta.

Suomen ja Keski-Pohjanmaan maakunnan TKI-toimintojen kasvattaminen, Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen ja digitalisaation vahvistaminen kulkevat käsikädessä. Tämän tukemiseksi Suomeen on rakennettava kattava valokuituverkko ja tuotava 100 Mbit/s yhteydet kaikkien saataville, mutta samalla on myös edistettävä 5G-yhteyksien saatavuutta harvaanasutuilla ja maaseutumaisilla alueilla. Koronavirustilanne osoitti selkeästi, että alueelliset Digital Innovation Hubit, monipaikkaisuuden kehittäminen ja digitaalisuuden jalkauttaminen yrityksiin ovat tärkeitä kehittämisen kohteita kansalaisten palvelujen saatavauuden parantamiseksi, palveluketjujen laajentamiseksi ja yritysten kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Tuetaan Kase Smart Countryside -hankkeen kaltaisia digitalisaatioon ja robotiikkaan liittyviä demonstraatio-, testi- ja kokeiluympäristöjä, joissa yritykset voivat kokeilla ja kehittää palveluitaan ja ratkaisujaan esimerkiksi maaseutumaisessa ympäristössä.

Yksityisen kulutuksen hiipuessa julkiset hankinnat voivat toimia toipumisen ja kasvun kiihdyttäjinä. COVID19 pandemian seurauksena julkinen hallinto ja erityisesti kunnat voivat joutua lykkäämään investointihankkeitaan pandemian seurauksena syntyneiden taloudellisten paineiden vuoksi. Julkisia hankintoja tulee vauhdittaa esimerkiksi kohdentamalla elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) rahoitusta kuntien hankintojen tueksi. Elpymis- ja palautumisvälineellä tulee tukea Keski-Pohjanmaan

rakennusteollisuutta yksityisen kysynnän hiipuessa sekä pitää yllä ja luoda uusia toimintaedellytyksiä julkista infraa tarvitsevalle vientiteollisuudelle.

Saavutettavuus on edellytys yritysten toimintakyvyn ja kannattavuuden lisäämiseksi. Toimivat logistiset yhteydet lisäävät kiinnostusta uusien investointien toteuttamiseksi. Tiehankkeet ovat tärkeitä investointikohteita mm. maatalouden biomassa- ja tavaravirtojen, puutavara- ja turvekuljetusten toimivuuden sekä työmatka- että matkailuliikenteen turvallisuuden näkökulmasta. Kevyen liikenteen väylät vuorostaan tukevat vihreää siirtymää esim. pyöräilyn lisääntyessä, sekä parantavat tien käyttäjien turvallisuutta.

Kokkolan satamaan liittyvillä rakennustöillä tuetaan suoraan kansainvälistä kauppaa harjoittavien yritysten toimintaedellytyksiä. Myös Keski-Pohjanmaalle suunnitteilla olevat suurinvestoinnit, tuulivoimat ja Keliberin kaivoshanke, ovat osittain riippuvaisia niitä palvelevan julkisen infrastruktuurin olemassaolosta.

Julkisten hankintojen edistämiseksi voidaan tukea myös kuntien infraomaisuuden hallintaan ja korjausvelkaan sekä palveluihin liittyviä digitaalisia ratkaisuja. Suomessa tulee myös selvittää valtakunnallisen teollisuusinfrastruktuurirahaston perustamista.

Esimerkkejä toteutettavista hankkeista	Kustannusarvio (miljoonaa euroa)
Kase Smart Countryside (Liite 5)	62,5
KlaRa-hanke on useiden yksittäisten hankkeiden muodostama kokonaisuus. Toteutettavissa myös osissa. (Liite 16)	50,0
Vientisataman laiturihankkeet (Liite 16)	12,145
Perho – Kinnula välisen maantie 7520 peruskorjaus (Liite 13)	7,25
Pohjoisväylän eritasot (Liite 11)	7,0
Toholammin kirkonkylän kouluhanke (Liite 14)	5,3
Patamäen vedenkäsittelylaitoksen saneeraus ja automatisointi (liite 20)	4,7
Kinnulan jätevedenpuhdistamo (Liite 10)	4,0
Energiatien alikulku (Liite 11)	2,5
Nykyaikaisen puhdasjärjestelmän mukaisen paloaseman rakentaminen (14)	1,0
Kannuksen keskusta-alueen liikennejärjestelyt (Liite 2)	0,6
Kannuksen Siltakadun uusi linjaus (Liite 2)	0,4
Kannuksen Junkalantien kevyenliikenteenväylä (Liite 2)	0,34
Hybridiharvesteri opetuskäyttöön (Liite 12)	0,3
Ekokampus-esiselvitys (Liite 12)	0,1
Uuden teollisuusalueen rakentaminen VT-8 varteen (Liite 11)	0,4
Perhon kunnan runkovesilinjasto / Valmiustilan nostaminen vesihuollon poikkeustilanteisiin (Liite 13)	x,x
Kokkolan Piispanmäen kiertoliittymä ja kevyen liikenteen järjestelyt (Liite 11)	3,0
Vt8 – Kaupungin katuverkon kehittäminen (Liite 11)	3,2
K.H. Renlundin museon varastotilat	3,0
Vt8 Kirkkolehdon kiertoliittymä – valtatie 28 liittymäalueen rakentaminen (Liite 11)	15,0
Kokkolan urheilupuisto (Liite 11)	50,0
Kokkolan pyöräilyverkoston kehittäminen (Liite 11)	1,0
Perhon kevyenliikenteen teiden suunnittelu ja toteuttaminen (Liite 11)	x,x

Rödsön alueen viemäröinti (Liite 21)	0,56
Lohtajan kiinteistöjen ja kotiseutumuseoalueen lämmitysjärjestelmien muutostyöt (Liite 11)	0,35
Kokkolan Torikadun sillan peruskorjaus (Liite 11)	1,0
Suntin virtaaman parantaminen yhteishanke Kokkolan veden paineviemärin rakentamisessa (Liite 11)	0,35
Kokkolan Hickarön ja Linnunperän viemäröinti (Liite 11)	x,x
Yhteensä	**236**

5 Yhteenveto

Suomen talous supistui vuoden 2020 aikana kolme vuosineljännestä peräkkäin. Talouden tuotanto oli vuoden 2020 toisella neljänneksellä noin 6,5 prosenttia pienempi kuin vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä. Suurin syyllinen talouden syöksyyn on covid-19-pandemia. Se kuritti taloutta keväällä ja näyttää kurittavan edelleen vahvistuttuaan uudelleen syksyllä 2020.

Valtiovarainministeriön kokonaistaloudellisen ennusteen mukaan (VM 2020_70) talous on alkanut kasvaa kesän 2020 aikana ja kasvu jatkuu niin, että ensi vuonna talous kasvaisi keskimäärin runsaan 2,5 prosentin vauhtia. Yksityinen kulutus elpyy ensimmäisenä ja vienti maailmantalouden imussa, mutta yksityiset investoinnit rivakammin vasta, kun kasvunäkymä on varmistunut ja tuotantokapasiteetti on jälleen täydemmässä käytössä. Julkinen kysyntä tukee kasvua erityisesti tänä vuonna ja lievemmin ensi vuonna. Keskuspankkien määrällisen keventämisen, mittavien kansallisten toimien ja aikanaan myös EU:n elpymis- ja palautumisvälineen käyttöönoton myötä talouspolitiikka tukee kasvua globaalisti.

Koronaviruksen vaikutukset ovat vaikuttaneet myös keski-Pohjanmaalla, erityisesti keskipohjalaisiin pk- ja mikroyrityksiin. Palvelualat ovat kärsineet eniten, vaikka esimerkiksi ravintoloiden ulosmyynti oli sallittua myös voimakkaimpien rajoitustoimien aikana. Matkailualan yritysten toiminta on vaikeutunut turismin vähentymisen vuoksi. Myös teollisuusyritysten toiminta on vaikeutunut, sillä ne toimivat suurimmilta osin kansainvälisillä markkinoilla.

Työttömien määrä on kasvanut Keski-Pohjanmaalla koronaviruskriisin aikana. Lomautettujen määrä nousi voimakkaasti keväällä, mutta viime aikojen kehitys on ollut laskusuuntaista. Maaliskuun loppupuolelta syyskuun alkupuolelle ulottuvana aikana lomautettuna on ollut niin rakennusalan, palvelualojen kuin teollisuustoimialojenkin työntekijöitä.

Keski-Pohjanmaan koronatilanteen elinkeinoelämään ulottuvien vaikutusten arviointi ja tarvittavien toimenpiteiden tunnistaminen-työryhmä on kokoontunut kahden viikon välein. Keski-Pohjanmaan liiton hallinnoiman Korona-Exit-KP-hankkeen kautta pyritään luomaan alueen elinkeinoelämälle selviytymissuunnitelma koronan vaikutusten vähentämiseksi ja uuden kasvun luomiseksi. Työryhmässä ja hankkeen asiantuntijaryhmässä on laaja edustus maakunnan keskeisiä elinkeinoelämän, kuntien, valtion aluehallinnon, ja TKI-kentän toimijoita.

Keski-Pohjanmaan maakunnan koronavirustilanteen haitallista vaikutuksista selviytymisen toimeenpano ja tavoiteltava hyvä tulos edellyttää huolellista valmistelua maakunnan eri tahoilla. Taloudellinen tehokkuus on olennainen, mutta vain yksi näkökohta. Vähintään yhtä tärkeää on, että kokonaisuus koetaan maakunnan eri toimijoissa oikeudenmukaiseksi.

Valtion tukitoimenpiteet koronavirustilanteen haitallisten vaikutusten vähentämiseksi ovat hyvin tärkeitä. Rakennepolitiikka vaikuttaa parhaimmillaankin vain hitaasti. Tämän vuoksi tarvitaan elvyttäviä toimia ja niille rahoitusta talouden kantokyvyn parantamiseksi. Julkisen talouden tehokkuuteen tähtäävät toimenpiteet on tehtävä nopeasti ja selkeästi sekä aloitettava toimeenpano viipymättä. Eri rahoituslähteiden (kuten React EU, RRF, JTF) hallinnointi on purettava alas maakuntatasolle alusta pitäen.

Varsinaisia valtion sopeutustoimia koskevat päälinjaukset tulee tehdä nopeasti, vaikka toimeenpanon ajoittuukin merkittäviltä osin vasta tuleviin vuosiin. Maakunnan suunnittelussa ja tulevana vuonna valmisteltavassa maakuntaohjelmassa tulee koronavirustilanteen pitkäaikaiset haitalliset vaikutukset osoittaa selkeästi ja tunnistaa toimenpiteet niiden vähentämiseksi.

Tätä selviytymissuunnitelmaa viedään käytäntöön laaja-alaisessa yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa niin hankehakujen kuin edunvalvonnan kautta, sisällyttäen kehittämisen tavoitteet myös maakuntaohjelmaan. Toimenpiteiden toteutumista ja koronaepidemian vaikutuksia arvioidaan maakuntaohjelman päivityksen yhteydessä vuonna 2025 jolloin niin resursseja kuin painotuksia tarvittaessa suunnataan uudelleen.

Kirjallisuus

Breznitz, D., D. Ornston & S. Samford (2018). Mission critical: the ends, means, and design of innovation agencies. Industrial and Corporate Change 27: 5, 883–896.

(The) Economist (2020). Are data more like oil or sunlight? The question highlights the many different faces of data. 20.2.2020.

Eurofound (2020). Living, working and COVID-19. Eurofound (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions), COVID-19 series. Publications Office of the European Union, Luxembourg. Saatavissa: https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2020/living-working-and-covid-19.

Fouquet, R. (2019). Introduction to the Handbook on Green Growth. Teoksessa Fouquet, R. (toim.): Handbook on Green Growth, 1–19. Edward Elgar, Cheltenham, UK.

Markovitz, G. (2020). At least half of people who have a job fear they'll lose it in the next 12 months. World Economic Forum, 19.10.2020.

Mazzucato, M. & R. Kattel (2020). COVID-19 and public-sector capacity. Oxford Review of Economic Policy, 36, (Supplement).

OECD (2011). Towards Green Growth. OECD, Pariisi.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2020). Korona tilannekuva. Työ- ja elinkeinoministeriö 1.9.2020. Saatavissa: https://tem.fi/-/tem-n-tilannekuvasta-kokonaiskuva-yrityksille-myonnetyista-koronatuista.

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:50. Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2020. Saatavissa: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-545-4

Uyarra, E., J.M. Zabala-Iturriagagoitia, K. Flanagan & E. Magro (2020). Public procurement, innovati-on and industrial policy: Rationales, roles, capabilities and implementation. Research Policy 49: 1, 1–11. February 2020, 103844.

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:70. Taloudellinen katsaus, syksy 2020. Saatavissa: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-491-2

Valtioneuvosto (2020a). Kuntien ja hyvinvointialueiden rahoituslaskelmat 13.10.2020. Saatavissa: https://soteuudistus.fi/rahoituslaskelmat.

Valtioneuvosto (2020b). Kestävän ja kehittyvän yhteiskunnan ratkaisuja tuottava Suomi. Valtioneuvosto 23.04.2020. Saatavissa: https://minedu.fi/tki-tiekartta/tavoitteet-ja-paamaarat.

Liitteet

Liite 1 – Centrian esitykset RRF käyttökohteiksi

Liite 2 – Kannuksen esitykset RRF käyttökohteiksi

Liite 3 – Kasen esitys Biokaasu ja aurinkoenergia

Liite 4 – Kasen esitys Biokaasutuotannon ja teollisuuden sivuvirtojen monipuolinen hyödyntäminen

Liite 5 – Kasen esitys KASE Smart Countryside hankeohjelma

Liite 6 – Kasen esitys Lisää imua hiilinieluihin

Liite 7 – Kasen esitys Tapahtumatoimialan kehittäminen digitaaliseen muotoon

Liite 8 – Kasen kuva Tapahtumatoimialan kehittäminen digitaaliseen muotoon

Liite 9 – Keliber esitys Uudet kehityshankkeet ja rahoitustarve

Liite 10 – Kinnulan esitys RRF käyttökohteiksi

Liite 11 – Kokkolan esitykset RRF käyttökohteiksi

Liite 12 – Kpedun esitykset RRF käyttökohteiksi

Liite 13 – Perhon esitykset RRF käyttökohteiksi

Liite 14 – Toholammin esitys RRF käyttökohteiksi

Liite 15 – Vetelin esitys Vetelin Energian lämpövoimalahanke

Liite 16 – KP Infraesitykset

Liite 17 – Kokkolan sataman erikoiskuljetusreittiselvitys

Liite 18 – Erikoiskuljetusreittiselvitys Kokkolan kaupunkia varten

Liite 19 - Kemian kiertotalous ja hiilijalanjäljen pienentäminen

Liite 20 - Patamäen vedenkäsittelylaitoksen saneeraus

Liite 21 - Rödsön alueen viemäröinti

Liite 22 - Henkinen ilmapiiri maakunnan vetovoima¬-tekijänä ja osaavan työvoiman houkuttimena

Liite 23 - Kokkolan kaupan ja keskusta-alueen toipumispolku koronapandemiasta (KShop)

Liite 24 – Chydeniuksen esitykset RRF käyttökohteiksi kemian alalla.

Liite 25 – Datasta uutta liiketoimintaa

Liite 26 – Hybridiopetuksen ratkaisut